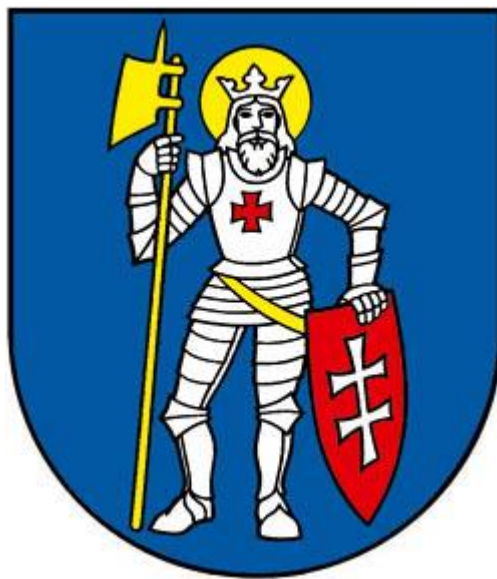

MESTO

RAJEC

**KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB
2023 – 2030**

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Rajec na roky 2023 – 2030

bol schválený Mestským zastupiteľstvom v Rajci

dňa 09.02.2023 uznesením č. 7/2023

a účinnosť nadobúda dňa 01.03.2023.

Verzia 2.0

OBSAH

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA, NADVÄZNOŠŤ KOMUNITNÉHO PLÁNU NA NADRADENÉ DOKUMENTY	6
1.1 ČO JE KOMUNITNÉ PLÁNOVANIE	6
1.2 ÚČASTNÍCI KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA	6
1.3 VÝHODY, PRINCÍPY A PODSTATA KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA	6
1.4 PRÁVNÝ RÁMEC POSKYTOVANIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	7
1.5 KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	9
1.6 NÁRODNÉ PRIORITY ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NA ROKY 2021 – 2030	9
1.7 DRUHY A FORMY SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	10
1.8 VZŤAH KOMUNITNÉHO PLÁNU K NADRADENÝM DOKUMENTOM	11
2 DEMOGRAFICKÁ A SOCIÁLNA ANALÝZA	13
2.1 POČET OBYVATEĽOV A POHYB OBYVATEĽSTVA	13
2.2 ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽOV PODĽA POHLAVIA A VEKU	16
2.3 NÁRODNOSTNÁ A KONFESIONÁLNA ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA.....	18
2.4 NEZAMESTNANOSŤ	19
3 SOCIÁLNE SLUŽBY V MESTE	23
3.1 VEREJNÍ POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	23
3.2 NEVEREJNÍ POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB.....	27
3.3 AKTIVITY MESTA RAJEC NA ÚSEKU SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI (MIMO PÔSOBNOSTI ZÁKONA O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH).....	29
3.4 POŽIADAVKY PRIJÍMATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	31
3.4.1 Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu	31
3.4.2 Súhrnné zhrnutie dotazníkového prieskumu a požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb.....	36
4 STRATÉGIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	38
4.1 CIEĽOVÉ SKUPINY.....	38
4.2 CIELE A PRIORITY	39
5 IMPLEMENTÁCIA KOMUNITNÉHO PLÁNU	43
5.1 HARMONOGRAM REALIZÁCIE KOMUNITNÉHO PLÁNU VRÁTANE URČENIA FINANČNÝCH PODMIENOK	43

5.2	MONITORING PLNENIA A SPÔSOB KAŽDOROČNÉHO VYHODNOCOVANIA KOMUNITNÉHO PLÁNU, VRÁTANE PODMIENOK A SPÔSOBU JEHO ZMENY A AKTUALIZÁCIE	48
ZÁVER		49
PRÍLOHY		50
	ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV	50
	ZOZNAM SKRATIEK	50
	ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV	50

ÚVOD

Oblasť sociálnej politiky významne ovplyvnil proces decentralizácie a reformy verejnej správy, čo sa prejavilo prechodom rozsiahlych kompetencií na miestnu samosprávu. Mestá a obce sa tak stali významným realizátorom sociálnej politiky a od miestnej samosprávy v súčasnosti vo veľkej miere závisí rozsah, podmienky a v neposlednom rade kvalita poskytovaných sociálnych služieb. Sociálne služby sú teda súčasťou verejných politík, v ktorých sa jednoznačne presadzuje ľudskoprávny rozmer a orientácia na potreby a preferencie ich prijímateľov.

Komunitný plán sociálnych služieb je vypracovaný v súlade s požiadavkami zákona o sociálnych službách a tiež s ohľadom na národné priority rozvoja sociálnych služieb, berúc do úvahy miestne podmienky, potreby a špecifiká. Jeho základnou ideou je komunitný rozvoj, skvalitnenie a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb, resp. doplnenie chýbajúcich sociálnych služieb na základe požiadaviek a záujmu občanov mesta.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNITNÉHO PLÁNOVANIA, NADVÄZNOŠŤ KOMUNITNÉHO PLÁNU NA NADRADENÉ DOKUMENTY

1.1 Čo je komunitné plánovanie

Komunitné plánovanie sociálnych služieb možno považovať za metódu, prostredníctvom ktorej je možné plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali potrebám jednotlivých skupín občanov a zároveň boli v súlade s miestnymi špecifikami. Ide o otvorený proces, cieľom ktorého je:

- napĺňanie potrieb občanov odkázaných na jednotlivé formy sociálnej pomoci,
- zabezpečovanie zdrojov (finančných a personálnych) na jednotlivé formy sociálnej pomoci,
- hľadanie optimálnych riešení, ktoré najlepšie zodpovedajú miestnym podmienkam a potrebám ľudí,
- zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb.

1.2 Účastníci komunitného plánovania

Účastníkmi komunitného plánovania sú:

- **Zadávatelia sociálnych služieb** - subjekty, ktorým zabezpečovanie sociálnych služieb na príslušnom území vyplýva zo zákona. Sociálne služby zriaďujú, prípadne zadávajú iným subjektom, financujú ich a organizujú. Na Slovensku sú to obce, mestá a samosprávne kraje.
- **Poskytovatelia sociálnych služieb** - subjekty, ktoré služby poskytujú a ponúkajú, bez ohľadu na ich právnu subjektivitu. Poskytovateľ sociálnej služby je za podmienok ustanovených zákonom obec, právnická osoba zriadená alebo založená obcou alebo samosprávnym krajom – „verejný poskytovateľ sociálnej služby“ alebo ďalšia právnická osoba a fyzická osoba – „neverejný poskytovateľ sociálnej služby“.
- **Prijímatelia sociálnych služieb** – sú fyzické osoby, užívatelia sociálnych služieb, ktorí sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii. Tá môže spôsobovať ohrozenie sociálnym vylúčením, obmedzenie schopnosti začleniť sa do spoločnosti a samostatne riešiť svoje problémy. Do nepriaznivej životnej situácie sa pritom jednotlivec môže dostať z rôznych dôvodov – v dôsledku vysokého veku, nepriaznivého zdravotného stavu, krízových životných situácií, spôsobu života, trestnej činnosti a pod. Zapojením prijímateľov sociálnych služieb do komunitného plánovania sa získavajú informácie o ich potrebách, na ktoré treba reagovať a o súčasnej kvalite a dostupnosti poskytovaných sociálnych služieb.

Do procesu komunitného plánovania sa môže zapojiť aj široká **verejnosť**. Občania majú možnosť do určitej miery podieľať sa a ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb. Proces komunitného plánovania je založený na demokratických princípoch, umožňuje zapájať sa do diania v obci a vyjadriť tak názor na danú problematiku.

Cieľom komunitného plánovania sociálnych služieb je pripraviť strategický dokument, ktorý za účasti zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb a verejnosti umožní v strednodobom časovom horizonte efektívnejšie rozvíjať sociálne služby.

1.3 Výhody, princípy a podstata komunitného plánovania

Hlavnou výhodou komunitného plánovania je skutočnosť, že sú doňho zapájaní všetci účastníci systému sociálnych služieb (zadávatelia, poskytovatelia, prijímatelia). To nielenže napomáha zvyšovať kvalitu plánovania a poskytovania sociálnych služieb, ale taktiež výrazne posilňuje princípy zastupiteľskej demokracie, a to nielen v procese plánovania, ale aj v rozhodovacom procese, prípadne v spôsobe ich zabezpečovania. Komunitný plán sociálnych služieb ako výsledok komunitného

plánovania zabezpečuje, aby sociálne služby zodpovedali miestnym potrebám a reagovali na miestne špecifiká.

Najdôležitejšie **princípy** komunitného plánovania sú:

- *princíp triády*, predstavujúci spoluprácu zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb a rovnako princíp dohody, ktorý je charakterizovaný výsledným plánom,
- *princíp rovnosti*, ktorý zaručuje každému právo zaujímať sa o veci verejné; každý občan má právo slobodne sa vyjadriť a zároveň nikto nesmie byť vylúčený a diskriminovaný,
- *princíp skutočných potrieb*, čo charakterizuje analýza popisujúca stav služieb,
- *princíp kompetencie účastníkov*, ktorý kladie dôraz na profesionalitu a zodpovednosť.

Podstatou komunitného plánovania je teda zapájanie všetkých, ktorých sa sociálne služby týkajú alebo sa ich v budúcnosti týkať môžu, do otvoreného dialógu o podobe sociálnych služieb. Základným pilierom plánovania je zisťovanie potrieb, zdrojov a hľadanie najlepších riešení. Zásadný význam v procese plánovania má preto poznanie záujmu všetkých zúčastnených strán (zadávateľov, poskytovateľov a prijímateľov sociálnej pomoci) a verejnosti, ich vzájomné prepojenie a spolupráca.

1.4 Právny rámec poskytovania sociálnych služieb

Sociálne služby sa poskytujú v súlade so **zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách** a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sociálnych službách), ktorý upravuje podmienky, postupy a formy poskytovania sociálnych služieb ako aj povinnosti poskytovateľov. Jeho cieľom je podporovať sociálne začlenenie občanov a uspokojovať sociálne potreby ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii.

Za nepriaznivú sociálnu situáciu sa považuje ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy z dôvodu, že:

- osoba nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb, pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok,
- je ohrozený jej vývoj v dôsledku jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do 7 rokov veku,
- osoba je ťažko zdravotne postihnutá alebo má nepriaznivý zdravotný stav,
- osoba dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok,
- osoba vykonáva opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- osoba je ohrozená správaním iných fyzických osôb alebo sa stala obeťou správania iných fyzických osôb,
- osoba zotráva v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
- stratila bývanie alebo je ohrozená stratou bývania.

Sociálne služby podľa tohto zákona sa poskytujú prostredníctvom odborných, obslužných a ďalších činností, ktoré je poskytovateľ povinný poskytnúť alebo zabezpečiť v prípade, že tieto činnosti sú taxatívne vymedzené. Zákon o sociálnych službách rozdeľuje sociálne služby do niekoľkých skupín, v závislosti od povahy a nepriaznivej sociálnej situácie alebo od cieľovej skupiny, ktorej sú určené:

- **sociálne služby krízovej intervencie** (terénna sociálna služba krízovej intervencie; poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach – nocľaháreň, útulok, domov na polceste, nízkoprahové denné centrum, integračné centrum, komunitné centrum, zariadenie núdzového bývania; nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu),
- **sociálne služby na podporu rodiny s deťmi** (pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa, pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, služba na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života, služba na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa, služba včasnej intervencie),

- **sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku** (zariadenie podporovaného bývania, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie, denný stacionár, domáca opatrovateľská služba, prepravná služba, sprievodcovská a predčitateľská služba, tlmočnícka služba, sprostredkovanie tlmočnickej služby, sprostredkovanie osobnej asistencie, požičiavanie pomôcok),
- **sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií** (monitorovanie a signalizácia potreby pomoci, krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií),
- **podporné služby** (odľahčovacia služba, pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností, denné centrum, podpora samostatného bývania, jedáleň, práčovňa, stredisko osobnej hygieny).

Zákon o sociálnych službách v § 80 upravuje pôsobnosť obce pri poskytovaní sociálnych služieb. Okrem koncepcnej, rozhodovacej, posudkovej, poradenskej, kontrolnej, registračnej, evidenčnej, štatistickej, finančnej činnosti a terénnej sociálnej práce je v pôsobnosti obce poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie:

- sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre, nocľahárni, zariadení pre seniorov, zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári,
- nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu,
- opatrovateľskej služby,
- prepravnej služby,
- odľahčovacej služby,
- pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa,
- terénnej sociálnej služby krízovej intervencie

a zriaďovať a zakladať nasledovné zariadenia sociálnych služieb:

- nocľaháreň,
- nízkoprahové denné centrum,
- zariadenie pre seniorov,
- zariadenie opatrovateľskej služby,
- denný stacionár.

Obec môže zriaďovať aj iné zariadenia a poskytovať alebo zabezpečovať aj iné druhy sociálnej služby, príp. môže sociálne služby účelne a vhodne spájať.

Zákon o sociálnych službách zaručuje právo fyzickej osoby na poskytnutie sociálnej služby alebo zabezpečenie jej poskytnutia a právo výberu poskytovateľa, za splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom a ďalšie práva pri poskytovaní sociálnych služieb.

Poskytovateľmi sociálnych služieb sú v súlade so zákonom obce, právnické osoby zriadené alebo založené obcou alebo samosprávnym krajom (verejní poskytovatelia sociálnych služieb) a iné právnické alebo fyzické osoby (neverejní poskytovatelia sociálnych služieb). Sociálne služby môže poskytovať len poskytovateľ zapísaný do registra poskytovateľov sociálnych služieb.

V zákone o sociálnych službách sú podrobne upravené povinnosti poskytovateľa sociálnej služby. Ide napríklad o povinnosť poskytovateľa sociálnych služieb vypracovať a dodržiavať procedurálne, personálne a prevádzkové podmienky poskytovania sociálnej služby (tzv. štandardy kvality). Poskytovateľ je povinný napríklad vypracovať individuálny rozvojový plán klienta, dodržiavať maximálny počet klientov na jedného zamestnanca a za účelom zvýšenia profesionality práce vypracovať a uskutočňovať program supervízie.

1.5 Komunitný plán sociálnych služieb

Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS) je strategický dokument, ktorý analyzuje stav poskytovaných sociálnych služieb na území obce, hodnotí potreby a požiadavky jej obyvateľov a navrhuje budúci rozvoj v oblasti sociálnych služieb na stanovené obdobie. Dokument je reálnym výstupom komunitného plánovania sociálnych služieb a výsledkom dohody medzi zadávateľmi, poskytovateľmi a prijímateľmi sociálnych služieb. Poukazuje na potreby v danej komunite, pričom poskytuje aj možnosti finančného, personálneho, prevádzkového a organizačného zabezpečenia v oblasti poskytovania sociálnych služieb v danej komunite.

Najdôležitejšie **ciele komunitného plánu** sú:

- zistiť potreby a požiadavky prijímateľov sociálnych služieb,
- zistiť plány a predstavy poskytovateľov sociálnych služieb,
- koordinovať ponuku a dopyt v sociálnych službách,
- vytvoriť kompromis medzi predstavami, požiadavkami, možnosťami a dostupnými zdrojmi,
- zvýšiť kvalitu poskytovaných sociálnych služieb,
- stanoviť priority pre budúci rozvoj sociálnych služieb.

1.6 Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030

Národné priority rozvoja sociálnych služieb (NPRSS) v zmysle zákona o sociálnych službách vypracúva a zverejňuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 vydalo ministerstvo v marci 2021. Cieľom a účelom NPRSS je cyklicky pozitívne ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb v Slovenskej republike, a to cestou definovania politiky smerovania sociálnych služieb na národnej úrovni a následne formulovania základných priorít tohto rozvoja a predpokladov na dosiahnutie týchto priorít.

Účelom dokumentu pod názvom Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 je vymedziť rozvojovú trajektóriu sociálnych služieb na Slovensku do roku 2030. V súlade s tým sú najskôr definované predpoklady pre rozvoj a následne samotné národné priority, vďaka ktorým by sa mal rozvoj reálne dosiahnuť. Národné priority sú vymedzené tak, aby boli harmonizovateľné so súvisiacimi legislatívnymi zámermi a iniciatívami vlády SR v referenčnom období (NPRSS 2021 – 2030).

Predpoklady pre rozvoj sociálnych služieb:

Pre zabezpečenie podmienok rozvojovej trajektórie sociálnych služieb pre obdobie rokov 2021 – 2030 bude nevyhnutné naplniť nasledovné predpoklady, ktoré predstavujú pre napĺňanie NPRSS nevyhnutné vstupy:

- A. Vytvorenie strategického rámca sociálnych služieb do roku 2030 v Slovenskej republike
- B. Zabezpečenie finančnej a personálnej udržateľnosti rozvoja sociálnych služieb
- C. Prepájanie sociálnych služieb s inými verejnými službami v rámci podpory sociálnej inklúzie zraniteľných jednotlivcov, rodín, skupín a komunit.

Národné priority rozvoja sociálnych služieb:

Slovenská republika si v kontexte rozvoja sociálnych služieb v období 2021 – 2030 zadefinovala nasledovné **národné priority**:

- NP1: Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb
- NP2: Zavedenie systému integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti
- NP3: Podpora prepájania sociálnych služieb a neformálnej (najmä rodinnej) starostlivosti ako súčasti systému starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby
- NP4: Podpora zvyšovania kvality sociálnych služieb.

1.7 Druhy a formy sociálnych služieb

Zákon o sociálnych službách vymedzuje (§12) tieto druhy sociálnych služieb:

A – SOCIÁLNE SLUŽBY KRÍZOVEJ INTERVENCIE

1. terénna sociálna služba krízovej intervencie,
2. poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach, ktorými sú:
 - 2.1. nízkoprahové denné centrum,
 - 2.2. integračné centrum,
 - 2.3. komunitné centrum,
 - 2.4. nocľaháreň,
 - 2.5. útulok,
 - 2.6. domov na polceste,
 - 2.7. zariadenie núdzového bývania,
3. nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu.

B – SOCIÁLNE SLUŽBY NA PODPORU RODINY S DEŤMI

1. pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa,
2. pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa v zariadení dočasnej starostlivosti o deti,
3. služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života,
4. služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa,
5. služba včasnej intervencie.

C – SOCIÁLNE SLUŽBY NA RIEŠENIE NEPRIAZNIVEJ SOCIÁLNEJ SITUÁCIE Z DÔVODU ŤAŽKÉHO ZDRAVOTNÉHO POSTIHNUTIA, NEPRIAZNIVÉHO ZDRAVOTNÉHO STAVU ALEBO Z DÔVODU DOVŔŠENIA DÔCHODKOVÉHO VEKU

1. poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek,
 - 1.1. zariadenie podporovaného bývania,
 - 1.2. zariadenie pre seniorov,
 - 1.3. zariadenie opatrovateľskej služby,
 - 1.4. rehabilitačné stredisko,
 - 1.5. domov sociálnych služieb,
 - 1.6. špecializované zariadenie,
 - 1.7. denný stacionár,
2. domáca opatrovateľská služba,
3. prepravná služba,
4. sprievodcovská služba a predčitateľská služba,
5. tlmočnická služba,
6. sprostredkovanie tlmočnickej služby,
7. sprostredkovanie osobnej asistencie,
8. požičiavanie pomôcok.

D – SOCIÁLNE SLUŽBY S POUŽITÍM TELEKOMUNIKAČNÝCH TECHNOLOGIÍ

1. monitorovanie a signalizácia potreby pomoci,
2. krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií.

E – PODPORNÉ SLUŽBY

1. odľahčovacia služba,
2. pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností,

3. poskytovanie sociálnej služby v dennom centre,
4. podpora samostatného bývania,
5. poskytovanie sociálnej služby v jedálni,
6. poskytovanie sociálnej služby v práčovni,
7. poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny.

Zákon o sociálnych službách vymedzuje (§13) tieto **formy sociálnych služieb**:

- **Ambulantná forma** – poskytuje sa fyzickej osobe, ktorá dochádza, je sprevádzaná alebo je dopravovaná do miesta poskytovania sociálnej služby,
- **Terénna forma** – poskytuje sa fyzickej osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí alebo v jej domácom prostredí,
- **Pobytová forma** v zariadení – poskytuje sa, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služba sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba,
- **Iná forma** – poskytuje sa najmä telefonicky alebo s použitím telekomunikačných technológií, ak je to účelné.

1.8 Vzťah komunitného plánu k nadradeným dokumentom

Komunitný plán sociálnych služieb sa v zmysle § 83 ods. 2 zákona o sociálnych službách vypracúva na základe národných priorít rozvoja sociálnych služieb. V súčasnom období sú platné **Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030**, v ktorých sú zadefinované 4 národné priority na nasledovné obdobie (pozri kap. 1.6). Kľúčovú úlohu v otázke systémového riešenia „fungovania“ sociálnych služieb na území Slovenskej republiky má predovšetkým štát, a to najmä prostredníctvom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a zákonodarného zboru (realizácia potrebných štrukturálnych zmien v oblasti sociálnych služieb, nastavenie legislatívy, spôsobu a podmienok financovania sociálnych služieb, povinností, zodpovedností a pod.). Samozrejme, v súčinnosti s participujúcimi subjektmi, medzi ktoré patria aj obce a mestá.

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Rajec svojou štruktúrou, analýzami a zadefinovanou stratégiou nadväzuje najmä na Národnú prioritu 1 (Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb) a Národnú prioritu 4 (Podpora zvyšovania kvality sociálnych služieb). Realizovanými analýzami a dotazníkovým prieskumom medzi obyvateľmi mesta zohľadňuje miestne špecifiká a potreby fyzických osôb v oblasti sociálnych služieb a na základe týchto výsledkov určuje potreby rozvoja sociálnych služieb, personálne podmienky, finančné podmienky, prevádzkové podmienky a organizačné podmienky na ich zabezpečenie.

Napriek tomu, že žiadny predpis takúto povinnosť explicitne neustanovuje, mal by KPSS (okrem súladu s Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb) zároveň byť v súlade aj s Programom rozvoja mesta, vypracovaným podľa § 8 alebo § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov (z dôvodu, že KPSS sa zameriava „len“ na sociálne služby, ako jednu z mnohých súčastí fungovania spoločnosti, pričom program rozvoja mesta rieši problematiku rozvoja svojho územia komplexne). Mesto Rajec má aktuálne platný **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Rajec – aktualizácia 2019-2025** (ďalej aj „PHSR 2019-2025“). Tento dokument sa v analytickej časti zaoberá sociálnymi službami v kap. 2.8.2, kde sa obmedzuje len na strohé vymenovanie zariadení sociálnej starostlivosti v meste. V strategickej časti je však zadefinovaná Priorita 1: Rozvoj základnej infraštruktúry, v rámci nej Opatrenie 1.2 Rozvoj občianskej infraštruktúry a v tomto Opatrení je zadefinovaná Aktivita 1.2.7 Rozšírenie a modernizácia sociálnych služieb poskytovaných mestom. KPSS mesta Rajec je plne v súlade so spomínanou Aktivitou 1.2.7, zadefinovanou v PHSR 2019-2025.

Mesto Rajec je členom miestnej akčnej skupiny (MAS) Rajecká dolina. Táto MAS, v nadväznosti na získanie Štatútu MAS, bola povinná vypracovať si tzv. stratégiu CLLD (stratégia pre miestny rozvoj vedený komunitou). Stratégia MAS Rajecká dolina bola vypracovaná pod názvom „Spolu vieme tvoriť, tešiť sa a žiť“. Stratégia MAS nepredstavuje pre KPSS mesta Rajec nadradený dokument. Keďže je však v tejto Stratégii riešená (o.i.) aj problematika sociálnych služieb, v tejto súvislosti uvádzame, že tento KPSS pomáha naplňať špecifický cieľ č. 3 zo stratégie MAS pod názvom „Podporiť rozvoj komunitných sociálnych služieb“.

2 DEMOGRAFICKÁ A SOCIÁLNA ANALÝZA

Sociálne služby predstavujú jednu z foriem sociálnej pomoci pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a sú alebo v budúcnosti môžu byť pre mnohých dôležitou oporou sociálneho začlenenia občanov a uspokojovania sociálnych potrieb. Dostupnosť sociálnych služieb (či už z hľadiska geografického alebo z hľadiska ich variability) do značnej miery závisí od rôznorodosti ich poskytovateľov, a preto je veľmi dôležité pri ich plánovaní vychádzať najmä z porovnania existujúcej ponuky sociálnych služieb so zistenými potrebami prijímateľov. Pre správne určenie potrieb poskytovania sociálnych služieb je tak potrebné poznať sociálne a demografické východiská.

2.1 Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka zobrazuje základné parametre stavu a pohybu obyvateľstva mesta Rajec za posledných 10 rokov. Počet obyvateľov sa v tomto období znížil o 5 (z 5 864 v roku 2012 na 5 859 v roku 2021).

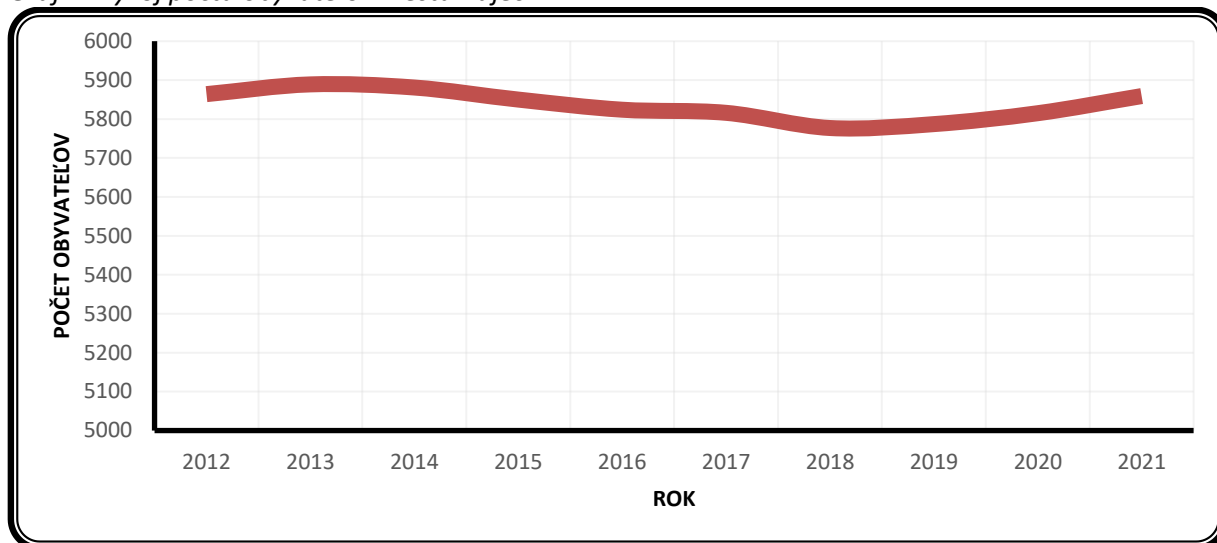
Tabuľka 1: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet obyvateľov (k 31.12.)	5864	5889	5881	5850	5824	5816	5777	5787	5815	5859
Živonarodení	53	57	54	37	57	72	62	60	73	67
Zomrelí	42	46	56	56	58	54	49	53	51	67
Bilancia prirodzeného pohybu	11	11	-2	-19	-1	18	13	7	22	0
Prisťahovaní	72	84	77	97	64	79	80	96	80	68
Vystáňovaní	93	70	83	109	89	105	132	93	74	106
Migračné saldo	-21	14	-6	-12	-25	-26	-52	3	6	-38
Bilancia celkového pohybu	-10	25	-8	-31	-26	-8	-39	10	28	-38
Hr.m. živorodenosti (‰)	9,0	9,7	9,2	6,3	9,8	12,4	10,7	10,4	12,6	11,4
Hr.m. úmrtnosti (‰)	7,2	7,8	9,5	9,6	10,0	9,3	8,5	9,2	8,8	11,4
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	1,9	1,9	-0,3	-3,2	-0,2	3,1	2,3	1,2	3,8	0,0
Hr.m. imigrácie (‰)	12,3	14,3	13,1	16,6	11,0	13,6	13,8	16,6	13,8	11,6
Hr.m. emigrácie (‰)	15,9	11,9	14,1	18,6	15,3	18,1	22,8	16,1	12,7	18,1
Hr.m. migračného salda (‰)	-3,6	2,4	-1,0	-2,1	-4,3	-4,5	-9,0	0,5	1,0	-6,5
Hr.m. celkového prírastku (‰)	-1,7	4,2	-1,4	-5,3	-4,5	-1,4	-6,8	1,7	4,8	-6,5

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Počet obyvateľov mesta sa za posledných 10 rokov výraznejšie nezmenil. Po každoročnom poklese v období 2013-2018 nastal počnúc rokom 2019 každoročne nárast počtu obyvateľov a návrat zhruba na hodnotu roku 2012.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov mesta Rajec

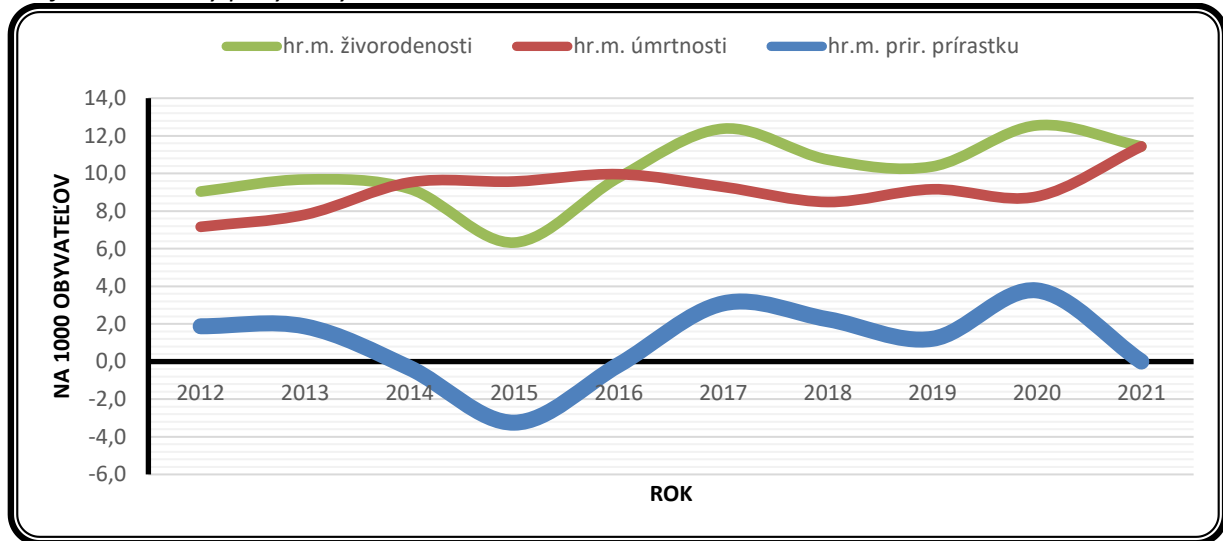
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Úroveň natality za posledných 10 rokov mala pomerne nevyrovnaný priebeh, keď sa pohybovala v rozmedzí cca 6 – 13 ‰. Počet narodených detí sa v meste medziročne pohyboval v rozmedzí 37 – 73. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za celé hodnotené obdobie, teda za posledných 10 rokov, bola v Rajci 10,1 ‰. Mesto teda v tomto ukazovateli dosahuje málo priaznivé hodnoty. Pre porovnanie, v okrese Žilina sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 10,5 ‰, v Žilinskom kraji rovnako 10,5 ‰ a do tretice aj v Slovenskej republike na úrovni cca 10,5 ‰.

Medziročný vývoj počtu zomrelých mal, na rozdiel od počtu živonarodených, vyrovnanejší priebeh. Najmenej zomrelých za posledných 10 rokov bolo v roku 2012 (42 osôb), najviac v roku 2021 (67 osôb). Úroveň mortality sa teda pohybovala v rozmedzí od 7,2 po 11,4 ‰, pričom priemer za posledných 10 hodnotených rokov bol v Rajci 9,1 ‰. V meste teda môžeme pozorovať nižšiu mieru úmrtnosti akú má Slovenská republika (cca 13,5 ‰), Žilinský kraj (13,0 ‰) i okres Žilina (rovnako cca 13,0 ‰).

Takéto hodnoty hrubej miery živorodenosti a hrubej miery úmrtnosti sa odzrkadľujú v bilancii prirodzeného pohybu obyvateľstva Rajca. Mesto bolo počas väčšiny hodnoteného obdobia populačne ziskové (6x), 1x bola bilancia vyrovnaná (2021) a negatívnu bilanciu prirodzeného pohybu zaznamenalo len 3x. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od -3,2 ‰ po 3,8 ‰. Z dôvodu takejto kombinácie natality s mortalitou bola reprodukcia obyvateľstva za posledných 10 rokov mierne priaznivá. Celkovo možno konštatovať, že prirodzenými populačnými procesmi dochádzalo v meste k prírastku obyvateľov.

Graf 2: Prírodný pohyb obyvateľstva v rokoch 2012 – 2021

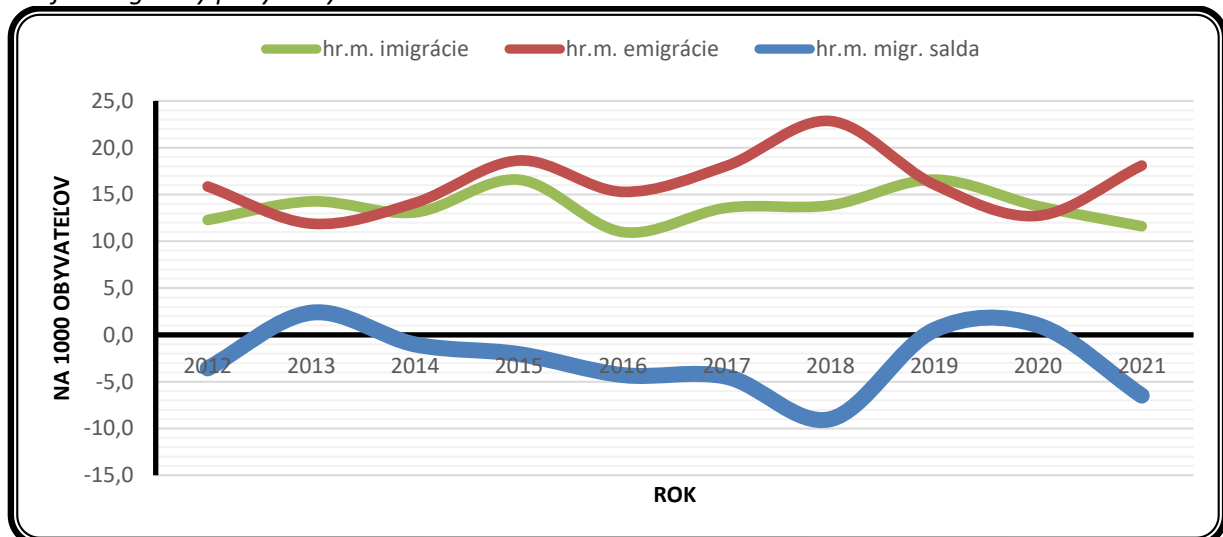

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Zatiaľ čo vývoj prírodného pohybu je v meste pozitívny, vývoj z hľadiska migračného pohybu už takým nie je. Hrubá miera imigrácie sa v meste za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 13,7 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 79,7 osoby). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala mierne vyššie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 16,4 ‰ (v priemere 95,4 vystáhaných osôb ročne).

Výsledkom hore uvedených procesov bol nepriaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od -52 osôb v roku 2018 po +14 osôb v roku 2013. Kladné migračné saldo mesto zaznamenalo len 3x, až 7x bolo migračné saldo záporné. Väčšinu hodnoteného obdobia teda mesto vykazuje negatívnu bilanciu migračného salda, pričom z aspektu migrácie v ňom prebiehajú prevažne depopulačné procesy. Možno teda konštatovať, že trend vývoja za posledných 10 rokov je nepriaznivý.

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2012 – 2021

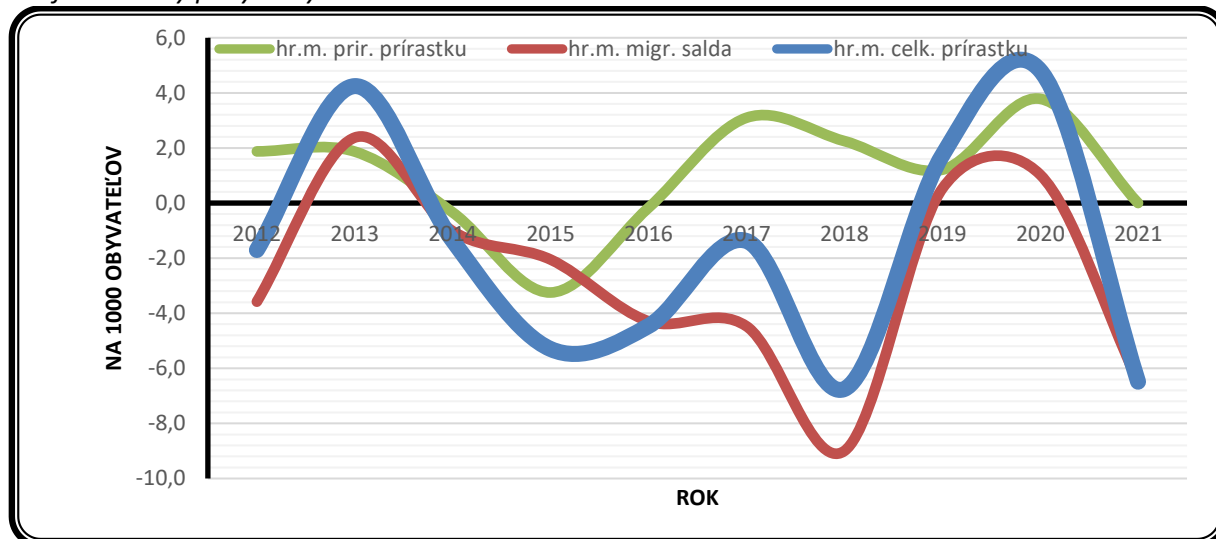
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Hrubá miera prírodného prírastku dosahovala počas väčšiny hodnoteného obdobia kladné hodnoty (viac ľudí sa v týchto rokoch narodilo ako zomrelo), čiže prírodnými populačnými procesmi počet obyvateľov poväčšine rástol. Naproti tomu, hrubá miera migračného salda dosahovala väčšinou

záporné hodnoty, znamenajúce migračný úbytok obyvateľstva (viac ľudí sa z mesta v danom roku vysťahovalo ako sa doň prisťahovalo).

Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je takmer vyrovnaná bilancia celkového pohybu obyvateľstva mesta Rajec za ostatných 10 rokov (v skutočnosti je mierne negatívna). Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v meste možno teda hodnotiť skôr negatívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska nerastie, ale v podstate len osciluje okolo určitej úrovne).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2012 – 2021

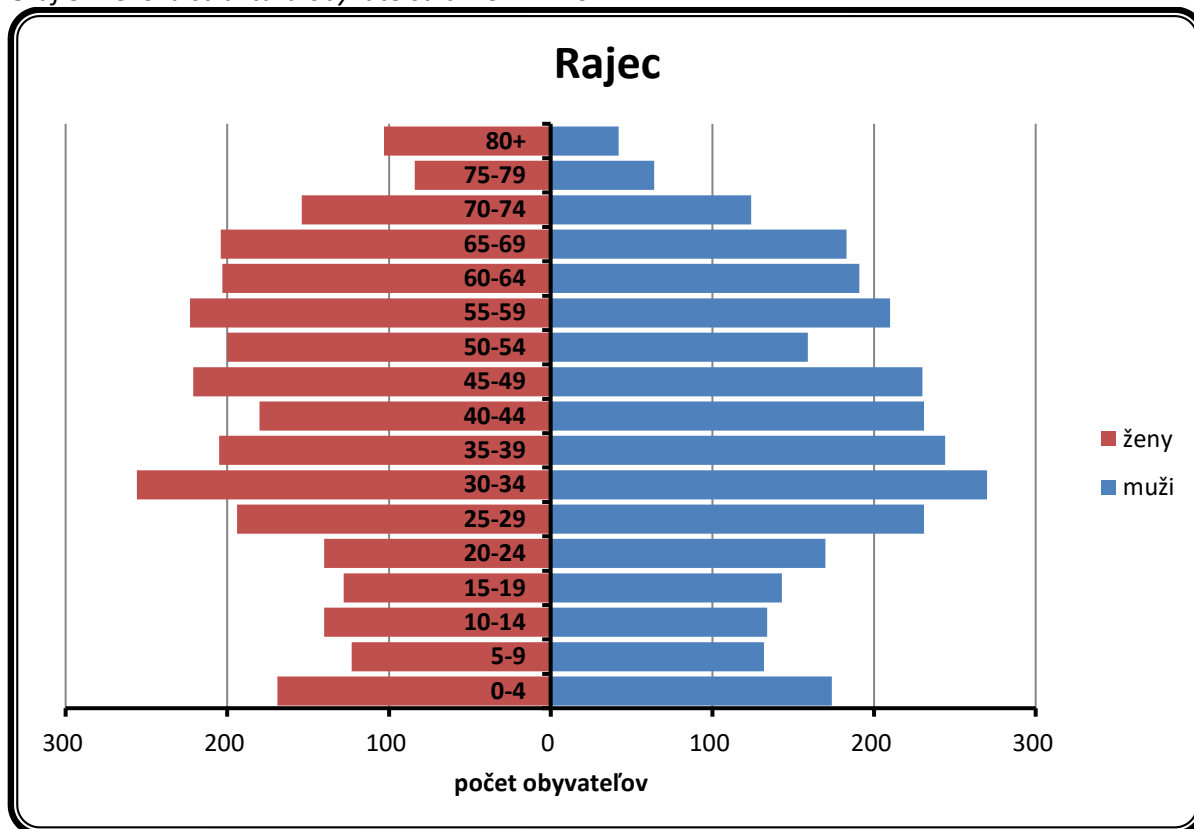
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

2.2 Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Veková pyramída obyvateľstva Rajca ukazuje, že v meste sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza regresívny typ populácie, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) nedosahuje početnosť poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 872 k 2 144 k 31.12.2021). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Rajca majú vekové skupiny (podľa poradia) 30-34 ročných (526 obyvateľov), 45-49 ročných (451) a 35-39 ročných (449 obyvateľov). K 31.12.2021 tu spomedzi 5 859 obyvateľov žilo 872 detí do 14 rokov a 958 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 5 859 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 2 932 mužov a 2 927 žien.

V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov mesta (pri nezmenených podmienkach) klesať.

Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2021

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Obyvateľstvo mesta rýchlo starne. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva sa za ostatných 10 rokov zvýšil z 38,22 na 41,05 rokov. V porovnaní so Slovenskou republikou žije v meste trochu mladšie obyvateľstvo, to však starne rýchlejšim tempom ako je priemer SR.

Tabuľka 2: Vývoj priemerného veku obyvateľstva

Priemerný vek / rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rajec	38,22	38,54	38,84	39,38	39,74	39,87	40,16	40,52	40,67	41,05
Slovenská republika	39,32	39,6	39,87	40,13	40,37	40,59	40,82	41,06	41,26	41,39

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

V štruktúre obyvateľstva vo vzťahu k ekonomickej aktivite, teda podľa produktívnych vekových skupín, prevláda poproduktívna zložka (65+ r.) nad predproduktívnou zložkou (0-14 r.) obyvateľstva, pričom podiel produktívnej zložky je 68,8 %.

Tabuľka 3: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín

k 31.12.2021	Počet obyvateľov	Veková štruktúra obyvateľov					
		počet			podiel (%)		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Rajec	5 859	872	4029	958	14,9	68,8	16,4

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Pomerne vysoký počet obyvateľov v preddôchodkovom a seniorskom veku bude v budúcnosti vytvárať tlak na poskytovanie sociálnych služieb zameraných na túto vekovú skupinu obyvateľov.

2.3 Národnostná a konfesijná štruktúra obyvateľstva

Národnostné zloženie obyvateľstva Rajca bolo v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 takmer homogénne, keďže v ňom podľa jeho výsledkov výrazne dominovala slovenská národnosť s 94,2 % obyvateľov (5 556 z 5 897 osôb). Vyššie zastúpenie mala česká (22 obyvateľov) národnosť.

Tabuľka 4: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	5 556	94,2
maďarská	6	0,1
rómska	1	0,0
česká	22	0,4
ukrajinská	1	0,0
nemecká	1	0,0
moravská	6	0,1
poľská	3	0,1
vietnamská	1	0,0
grécka	1	0,0
čínska	3	0,1
talianska	3	0,1
iná	4	0,1
nezistená	289	4,9
SPOLU	5 897	100,0

Zdroj: SODB 2021

V konfesijnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 výrazne dominovalo rímskokatolícke vierovyznanie so 79,9 % obyvateľov (4 712 z 5 897 obyvateľov), vyššie zastúpenie mala aj Evanjelická cirkev augsburského vyznania (1,8 %; 108 obyvateľov). K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 10,2 % obyvateľov mesta (602 osôb) a u 6,3 % obyvateľov (369 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Tabuľka 5: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	602	10,2
Rímskokatolícka cirkev	4 712	79,9
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	108	1,8
Gréckokatolícka cirkev	18	0,3
Reformovaná kresťanská cirkev	5	0,1
Pravoslávna cirkev	1	0,0
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	5	0,1
Kresťanské zbory	7	0,1
Apoštolská cirkev	1	0,0
Cirkev adventistov siedmeho dňa	2	0,0
Cirkev československá husitská	1	0,0
Starokatolícka cirkev	1	0,0

Bahájske spoločenstvo	1	0,0
budhizmus	5	0,1
islam	4	0,1
ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	6	0,1
pohanstvo a prírodné duchovno	4	0,1
ad hoc hnutia	30	0,5
iné	15	0,3
nezistené	369	6,3
SPOLU	5 897	100,0

Zdroj: SODB 2021

2.4 Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhohodej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Počet uchádzačov o zamestnanie sa v meste Rajec za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí 125 až 325. Miera nezamestnanosti sa teda v meste v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 3,9 % (2018) po 10,1 % (2012), pričom k 31.12.2021 bola na úrovni 4,5 %. Pre porovnanie, k 31.12.2021 bola miera nezamestnanosti v okrese Žilina 5,1 %, v Žilinskom kraji bola na úrovni 5,9 % a v Slovenskej republike 7,4 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Žilina susedí, bola nasledovná: Bytča 7,2 %, Čadca 6,4 %, Kysucké Nové Mesto 7,0 %, Dolný Kubín 6,4 %, Martin 4,8 %, Prievidza 6,2 %, Ilava 3,7 % a Považská Bystrica 5,8 %.

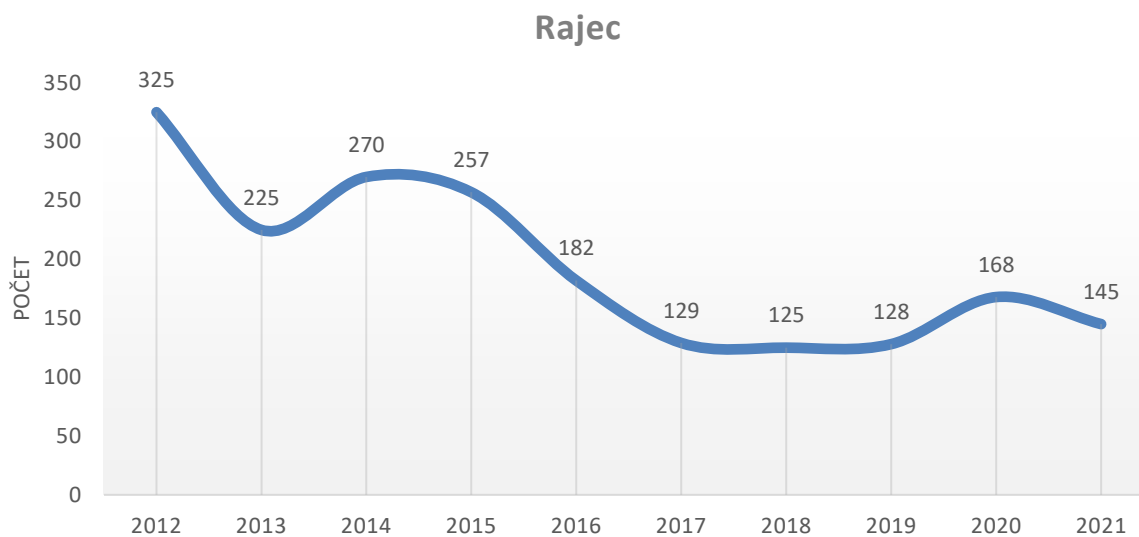
Tabuľka 6: Vývoj nezamestnanosti v meste

k 31.12.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet UoZ	325	225	270	257	182	129	125	128	168	145
Miera nezamestnanosti* (%)	10,1	7,0	8,4	8,0	5,6	4,0	3,9	4,0	5,2	4,5

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v meste zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

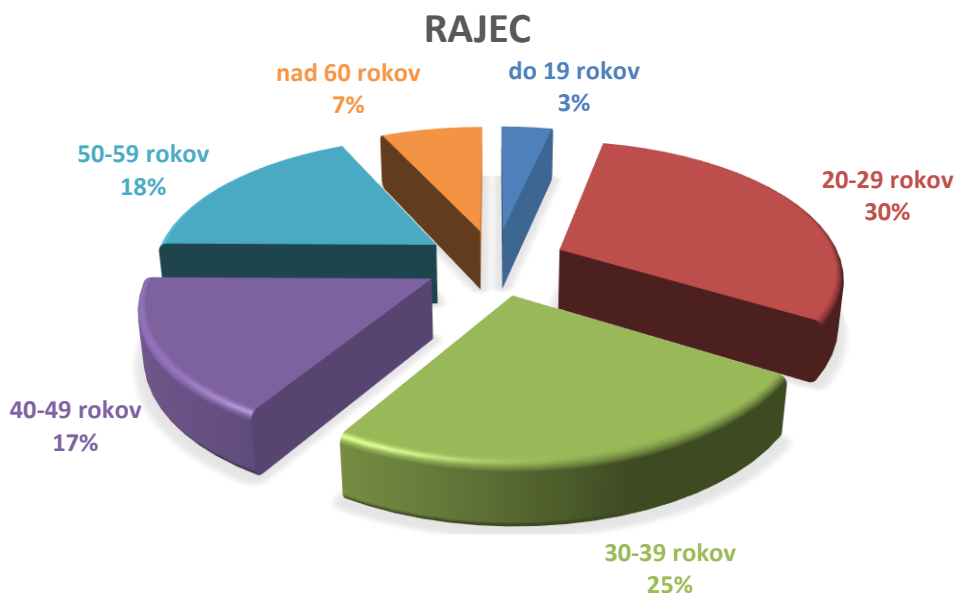
Graf 6: Počet UoZ v meste v období 2012-2021

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Na konci roku 2021 bolo v meste Rajec prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 145 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 69 mužov (47,6 %) a 76 žien (52,4 %). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, najväčšie problémy s nezamestnanosťou v meste majú obyvatelia vo veku 20-29 rokov. Ide o najmladšiu vekovú skupinu obyvateľov (spravidla absolventov), ktorá je na trhu práce marginalizovaná a ktorá z dôvodu absencie pracovných návykov má obvyčajne ťažší prístup k získaniu prvého zamestnania (samozrejme, do tohto porovnania neberieme do úvahy vekovú skupinu do 19 rokov, keďže sa reálne jedná spravidla len o 2 ročníky – 18 a 19 ročných UoZ a rovnako ani vekovú skupinu nad 60 rokov, keďže pri tejto sa reálne jedná len o 3 ročníky – 60, 61 a 62 ročných UoZ).

Graf 7: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2021

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

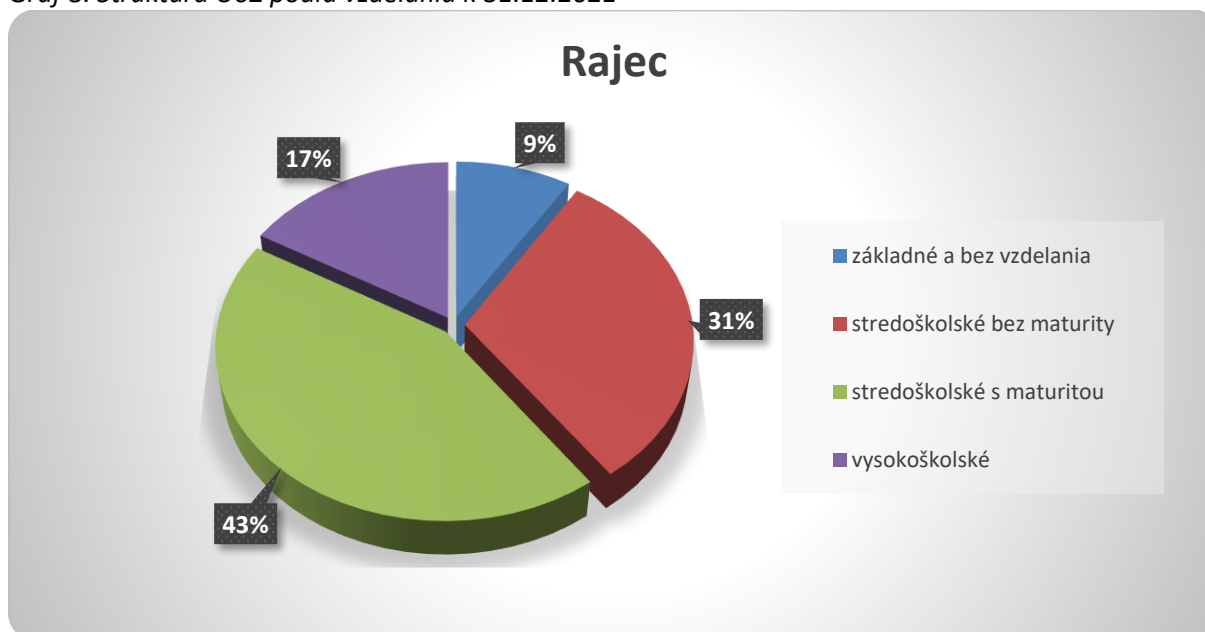
Tabuľka 7: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2021

do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
5	3,4	44	30,3	36	24,8	24	16,6	26	17,9	10	6,9	145	100

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je v Rajci pomerne pozitívnu skutočnosť, že zo 145 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2021 bolo len 9 % UoZ (13 osôb) s najvyšším ukončeným vzdelaním základným alebo bez vzdelania.

Graf 8: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2021

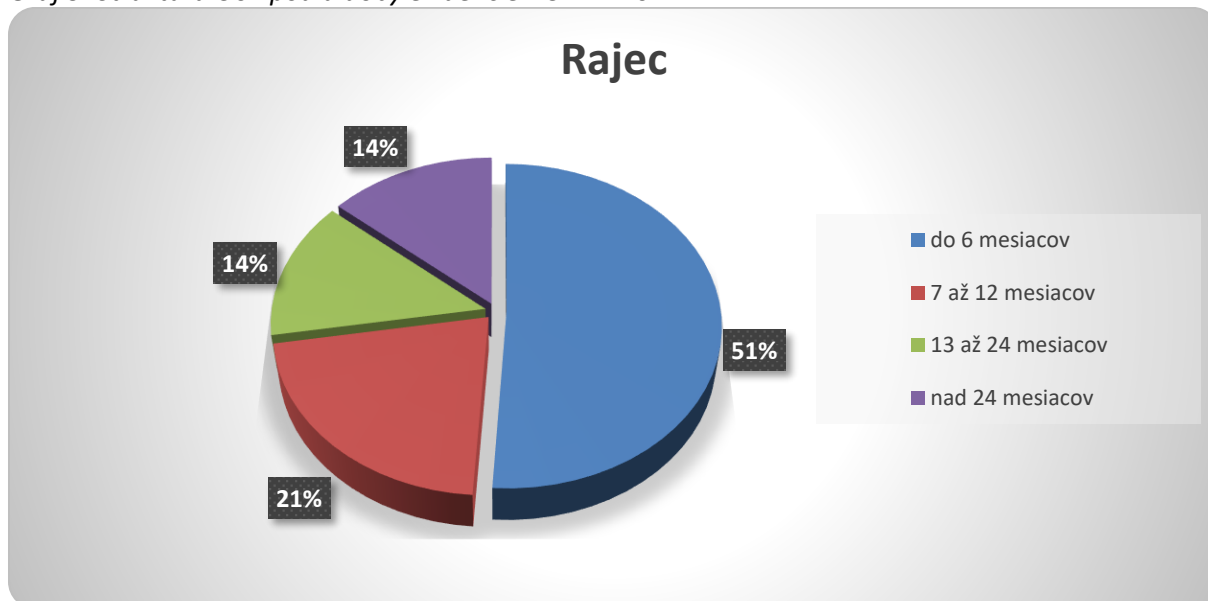

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

V Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2021 pohyboval na úrovni cca 35 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 18 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 47 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie). V Rajci bol k 31.12.2021 podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nad 12 mesiacov) 28 %, pričom 14 % (20 UoZ) z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných viac ako 2 roky.

Graf 9: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2021

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieduje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa KZAM majú v Rajci pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (28 UoZ zo 145; 19,3 %). Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci sú tí UoZ, ktorí v poslednom zamestnaní vykonávali práce vyžadujúce si vedomosti na úrovni základnej školy (ako napr. jednoduché a rutinné práce vyžadujúce ručné nástroje a fyzickú silu – upratovanie, čistenie, kopanie jám, zametanie ulíc, stráženie majetku, ručné balenie, manipulácie s nákladmi, dokladanie tovaru, pomocné práce, likvidovanie odpadov a pod.).

Tabuľka 8: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2021

Trieda KZAM*	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	2	1,4
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	0	0,0
2 - Špecialisti	10	6,9
3 - Technici a odborní pracovníci	13	9,0
4 - Administratívni pracovníci	9	6,2
5 - Pracovníci v službách a obchode	19	13,1
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	0	0,0
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	17	11,7
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	26	17,9
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	28	19,3
N/A - neurčené	21	14,5
Spolu	145	100,0

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

3 SOCIÁLNE SLUŽBY V MESTE

Poslaním sociálnych služieb je pomôcť ľuďom udržať si alebo znovu získať svoje miesto v spoločnosti, v komunite, kde žijú. Ich cieľom je zaistiť pomoc a podporu ľuďom, ktorí riešia najrôznejšie problémy z dôvodu nepriaznivej sociálnej situácie, dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu, zdravotného postihnutia, či krízovú sociálnu situáciu a nie sú schopní tieto problémy riešiť bez pomoci druhých.

3.1 Verejní poskytovatelia sociálnych služieb

Verejným poskytovateľom sociálnych služieb môže byť mesto, právnická osoba zriadená mestom alebo založená mestom, vyšší územný celok a právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená vyšším územným celkom.

Podľa § 80 zákona o sociálnych službách sú v pôsobnosti mesta nasledujúce aktivity:

- vypracúvať a schvaľovať komunitný plán sociálnych služieb,
- utvárať podmienky na podporu komunitného rozvoja,
- rozhodovať o odkázanosti a zániku odkázanosti na sociálnu službu v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby, v dennom stacionári, o odkázanosti na opatrovateľskú službu,
- poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie:
 - sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre, nocľahárni, zariadení pre seniorov, zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári,
 - nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu,
 - opatrovateľskej služby,
 - prepravnej služby,
 - odľahčovacej služby,
 - pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa podľa § 31 zákona,
 - terénnej sociálnej služby krízovej intervencie,
- poskytovať základné sociálne poradenstvo,
- zriaďovať, zakladať a kontrolovať nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby a denný stacionár,
- viesť evidenciu posudkov o odkázanosti na sociálnu službu podľa stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby, evidenciu rozhodnutí a prijímateľov sociálnych služieb,
- vyhľadávať fyzické osoby, ktorým treba poskytnúť sociálnu službu,
- poskytovať štatistické údaje z oblasti poskytovania sociálnych služieb,
- uhrádzať náklady za zdravotné výkony (na posudzovanie).

Samospráva mesta však môže zriaďovať aj iné zariadenia a poskytovať alebo zabezpečovať aj iné druhy sociálnej služby ako sú vyššie uvedené, prípadne môže sociálne služby účelne a vhodne spájať.

Významným poskytovateľom sociálnych služieb je samotné mesto Rajec. To v zmysle zákona o sociálnych službách vo svojej priamej pôsobnosti zabezpečuje svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom;
- **posudková činnosť na účely odkázanosti na sociálnu službu:** vyššie spomínaná povinná činnosť, ktorú mesto v prípade potreby zabezpečuje na základe zákona o sociálnych službách;
- **opatrovateľská služba:** sociálna služba poskytovaná mestom terénnou formou na neurčitý čas fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej II podľa prílohy č. 3 zákona o sociálnych službách a tiež fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a základných sociálnych aktivitách podľa prílohy č. 4 tohto zákona. Ide teda najmä o pomoc

osobám, ktoré majú zníženú sebestačnosť z dôvodu veku, chronického ochorenia alebo zdravotného postihnutia a sú odkázaní na pomoc inej osoby pri úkonoch sebaobsluhy (osobná hygiena, stravovanie, pomoc pri vyzliekaní a obliekaní, pomoc pri chôdzi), úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť (nákup, príprava jedla, upratovanie, pranie, žehlenie) a pri základných sociálnych aktivitách (sprievod na lekárske vyšetrenie, vybavenie úradných záležitostí). Opatrovateľskú službu zabezpečuje 5 opatrovateliek, v prieme sa mesačne opatruje 10 občanov;

- **pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa:** túto sociálnu službu poskytuje mesto terénou formou na určitý čas rodičovi dieťaťa alebo inej fyzickej osobe, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, ak nemôže zabezpečiť sama alebo s pomocou rodiny riadnu starostlivosť o dieťa a nie sú ďalšie dôvody, pre ktoré je potrebné v záujme dieťaťa postupovať podľa osobitného predpisu;
- **denné centrum:** v dennom centre sa poskytuje sociálna služba počas dňa fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek, fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím alebo nepriaznivým zdravotným stavom, rodičovi s dieťaťom alebo starému rodičovi s vnukom alebo vnučkou. V dennom centre sa najmä poskytuje sociálne poradenstvo a zabezpečuje záujmová činnosť;
- **odľahčovacia služba:** ide o sociálnu službu poskytovanú fyzickej osobe, ktorá opatruje inú fyzickú osobu, na obdobie, v ktorom fyzická osoba, ktorá opatruje, nemôže opatrovanie vykonávať.

V rámci organizačnej štruktúry Mestského úradu v Rajci má problematiku sociálnych služieb vo svojej kompetencii referát sociálnych služieb. Tento referát najmä:

- zabezpečuje vykonávanie sociálnej posudkovej činnosti, šetrenia v rodinách,
- zabezpečuje opatrovateľskú službu odkázaným občanom,
- koordinuje zamestnancov mesta, ktorí vykonávajú opatrovateľskú službu,
- poskytuje základné sociálne poradenstvo,
- pripravuje podklady na uzatváranie zmlúv o poskytovaní sociálnej služby,
- vedie evidenciu posudkov a rozhodnutí o odkázanosti na sociálnu službu,
- zabezpečuje úlohy súvisiace so sociálnoprávnou ochranou detí a sociálnou kuratelou,
- spracováva štatistické údaje,
- vydáva rozhodnutia o poskytovaní jednorazovej dávky občanom v hmotnej núdzi,
- vedie evidenciu prijímateľov sociálnych služieb, zamestnancov za opatrovateľská službu a evidenciu žiadostí o poskytovanie sociálnych služieb v IS SOS.

Mesto Rajec je zriaďovateľom Domova vďaky (v zmysle zákona ide o právnickú osobu zriadenú mestom). Okrem terénnej opatrovateľskej služby a služby pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa teda mesto Rajec – prostredníctvom tohto **Domova vďaky, so sídlom Námestie Andreja Škrábika 38/3, 015 01 Rajec** – poskytuje aj nasledovné sociálne služby (všetky sú poskytované v sídle Domova vďaky):

- **domov sociálnych služieb:** kapacita zariadenia je 1 osoba, táto kapacita je naplnená na 100 %. V domove sociálnych služieb sa poskytuje sociálna služba týždennou pobytovou sociálnou službou alebo ambulantnou sociálnou službou fyzickej osobe do dovŕšenia dôchodkového veku, ak je táto fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej V podľa prílohy č. 3 zákona alebo ak je táto fyzická osoba nevidiaca alebo prakticky nevidiaca a jej stupeň odkázanosti je najmenej III podľa prílohy č. 3 zákona o sociálnych službách. V domove sociálnych služieb sa
 - a) poskytuje
 - pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
 - sociálne poradenstvo,
 - sociálna rehabilitácia,

- ubytovanie,
 - stravovanie,
 - upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
 - osobné vybavenie,
 - b) zabezpečuje
 - rozvoj pracovných zručností,
 - záujmová činnosť,
 - c) utvárajú podmienky na
 - vzdelávanie,
 - úschovu cenných vecí.
- **zariadenie pre seniorov:** kapacita zariadenia je 28 osôb, táto kapacita je naplnená na 100 %. V zariadení pre seniorov sa fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej IV podľa prílohy č. 3 zákona alebo fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby v tomto zariadení potrebuje z iných vážnych dôvodov,
 - a) poskytuje
 - pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
 - sociálne poradenstvo,
 - sociálna rehabilitácia,
 - ubytovanie,
 - stravovanie,
 - upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
 - osobné vybavenie,
 - b) utvárajú podmienky na úschovu cenných vecí,
 - c) zabezpečuje záujmová činnosť.
- **jedáleň:** v jedálni sa poskytuje stravovanie fyzickej osobe, ktorá
 - a) nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
 - b) má ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav, alebo
 - c) dovŕšila dôchodkový vek.
- **stredisko osobnej hygieny:** v stredisku osobnej hygieny sa utvárajú podmienky na vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny fyzickej osobe, ktorá
 - a) nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
 - b) má ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav, alebo
 - c) dovŕšila dôchodkový vek.

Ako vidieť z vyššie uvedeného a ako ukazuje nasledujúca tabuľka, Domov vďaky je okrem významného poskytovateľa viacerých sociálnych služieb zároveň aj pomerne významným zamestnávateľom v meste Rajec (aktuálne 19 zamestnaných osôb):

Tabuľka 9: Štruktúra zamestnancov v Domove vďaky

Pracovná pozícia	Počet zamestnancov
Riaditeľ	1
Sociálny pracovník	1
Zdravotná sestra	1
Zdravotný asistent	1
Opatrovateľka	7
Vedúca stravovacieho úseku	1
Kuchárka	2
Pomocná kuchárka	2
Upratovačka	1
Údržbár-vodič	1*
Ekonomka	1
SPOLU:	19

* úväzok 0,5

Zdroj: Mestský úrad Rajec

Mesto Rajec tak zabezpečuje poskytovanie až 8 sociálnych služieb (či už priamo vo svojej pôsobnosti alebo prostredníctvom právnickej osoby, zriadenej mestom – Domova vďaky). V meste nepôsobia žiadni iní verejní poskytovatelia sociálnych služieb.

Okrem všetkých vyššie uvedených sociálnych služieb pôsobí mesto Rajec aj na úseku pomoci občanom, ktorí nemajú vlastné bývanie. Presný údaj o počte ľudí bez prístrešia, zdržiavajúcich sa na území mesta, samospráva k dispozícii nemá (pretože zmapovanie tejto cieľovej skupiny je problematické). Na druhej strane, mesto eviduje ľudí, ktorí majú vedený trvalý pobyt s adresou „Rajec 0“. Takýchto občanov bolo v roku 2022 spolu 158. V prospech týchto občanov sa vykonávajú oznámenia o doručených zásielkach na adresu Rajec 0. Zmapovaní sú občania bez prístrešia, ktorí prejavili záujem o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu, dovърšili dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby potrebovali z iných vážnych dôvodov. Za obdobie rokov 2021 a 2022 sa jednalo o 2 občanov mesta. Priebežne bolo vykonávané predovšetkým základné sociálne poradenstvo a terénna sociálna práca, smerujúce k občanom, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii. Jednalo sa prevažne o vážne sociálne situácie – ocitnutia sa bez domova. V prospech dvoch občanov bola konzultovaná a v spolupráci s inými poskytovateľmi sociálnych služieb riešená ich sociálna situácia umiestnením do zariadení v zriaďovacej pôsobnosti ŽSK.

Posudková činnosť mesta

Ako už bolo spomenuté vyššie, mesto Rajec povinne zo zákona vykonáva (o.i.) posudkovú činnosť na účely poskytovania sociálnej služby. Táto činnosť pozostáva z lekárskej a zo sociálnej posudkovej činnosti. Cieľom posudkovej činnosti je zistiť odkázanosť fyzickej osoby na sociálnu službu v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a odkázanosť na poskytovanie opatrovateľskej služby v domácnosti.

Lekársku posudkovú činnosť vykonáva lekár na základe zmluvy s mestom. V rámci nej lekár hodnotí a posudzuje zdravotný stav a zmeny zdravotného stavu fyzickej osoby, ktorá podala mestu žiadosť o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu. Posudzujúci lekár pri vykonávaní lekárskej posudkovej činnosti spolupracuje so sociálnym pracovníkom mesta.

Sociálnu posudkovú činnosť vykonáva zamestnanec mesta (alebo iná osoba na základe zmluvnej spolupráce s mestom). V rámci nej sa posudzujú individuálne predpoklady fyzickej osoby, jej rodinné prostredie a prostredie, ktoré ovplyvňuje začlenenie fyzickej osoby do spoločnosti. Výsledkom

sociálnej posudkovej činnosti je sociálny posudok, ktorý obsahuje znevýhodnenia fyzickej osoby v oblasti úkonov sebaobsluhy, úkonov starostlivosti o domácnosť a základných sociálnych aktivít. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, záujem o sociálne služby v meste Rajec je obrovský. Za ostatných 5 rokov vydalo mesto Rajec až 198 rozhodnutí o odkázanosti na sociálnu službu – z toho jednoznačne dominujú rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v zariadení pre seniorov (88) a rozhodnutia o odkázanosti na opatrovateľskú službu (73).

Tabuľka 10: Rozhodnutia o odkázanosti na sociálnu službu vydané mestom Rajec v období 2017-2021

Počet / rok	2017	2018	2019	2020	2021	SPOLU
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na opatrovateľskú službu	17	9	13	14	20	73
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v zariadení pre seniorov	22	15	13	15	23	88
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v zariadení opatrovateľskej služby	3	4	2	6	12	27
Vydané rozhodnutia o odkázanosti na soc. službu v dennom stacionári	1	7	2	0	0	10
ROZHODNUTIA SPOLU:	43	35	30	35	55	198

Zdroj: Mestský úrad Rajec

3.2 Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb

V Rajci v čase spracovania tohto Komunitného plánu (jeseň 2022) pôsobia dvaja neverejní poskytovatelia sociálnych služieb: Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva a nezisková organizácia ÁNO PRE ŽIVOT, n. o. **Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva** so sídlom na adrese Námestie Andreja Škrábika 37/4, 015 01 Rajec, poskytuje službu včasnej intervencie:

- **služba včasnej intervencie:** poskytuje sa dieťaťu do siedmich rokov jeho veku, ak je jeho vývin ohrozený z dôvodu zdravotného postihnutia a rodine tohto dieťaťa. V rámci služby včasnej intervencie sa
 - a) poskytuje
 - špecializované sociálne poradenstvo,
 - sociálna rehabilitácia,
 - b) vykonáva
 - stimulácia komplexného vývinu dieťaťa so zdravotným postihnutím,
 - preventívna aktivita.

Nezisková organizácia ÁNO PRE ŽIVOT, n. o., so sídlom Farská 543/2, 013 13 Rajecké Teplice, poskytuje v meste Rajec na adrese Kostolná 658/60 (v Domove Gianni B. Molla) až 3 sociálne služby:

- **zariadenie núdzového bývania:** v zariadení núdzového bývania sa fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. g) zákona
 - a) poskytuje
 - ubytovanie na určitý čas,
 - sociálne poradenstvo,

- pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov,
- b) utvárajú podmienky na
 - prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín,
 - vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny,
 - upratovanie,
 - pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva,
 - záujmovú činnosť.
- **útulok:** v útulku sa fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. a) a i) zákona o sociálnych službách, ktorá nemá zabezpečené ubytovanie alebo nemôže doterajšie bývanie užívať,
 - a) poskytuje
 - ubytovanie na určitý čas,
 - sociálne poradenstvo,
 - pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov,
 - nevyhnutné ošatenie a obuv,
 - b) zabezpečuje rozvoj pracovných zručností,
 - c) utvárajú podmienky na
 - prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín,
 - vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny,
 - upratovanie,
 - pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva,
 - záujmovú činnosť.
- **špecializované sociálne poradenstvo:** poskytuje sa podľa §19 ods. 1 zákona - členom rodín, ktorí sú ohrození domácim násilím alebo sú v inej krízovej situácii a fyzickým osobám, ktoré sú ohrozené sociálnym vylúčením.

Nezisková organizácia ÁNO PRE ŽIVOT sa okrem poskytovania rôznych sociálnych služieb zaoberá aj inými druhmi sociálnej pomoci pre ľudí, ktorí takúto pomoc potrebujú (nielen v Rajci a Rajeckých Tepliciach, ale aj v širšom okolí). Ide napr. o

- vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- poskytovanie služieb na podporu zamestnanosti pre zdravotne a sociálne znevýhodnené osoby,
- ochrana ľudských práv a základných slobôd v oblasti domáceho násillia a ochrany života,
- tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- doplnkové vzdelávanie a výchova detí a mládeže.

V spomínanom Domove Gianni B. Molla v Rajci, ktorého kapacita je spolu 25 klientov (zariadenie núdzového bývania 15 osôb a útulok 10 osôb), pôsobí 7 zamestnancov na plný úväzok (riaditeľka vedúca zariadenia, sociálne pracovníčky a sociálny poradca) a ďalší 4 zamestnanci na čiastočný úväzok (lektorka pracovnej terapie, vychovávateľka, psychologička, špeciálny pedagógička).

Priamo v meste nepôsobí žiaden iný neverejný poskytovateľ sociálnych služieb. Obyvatelia Rajca však v prípade potreby môžu využiť pomoc viacerých neverejných (ako aj verejných) poskytovateľov, ktorí poskytujú sociálne služby rôznou formou (terénnou, ambulantnou, príp. inou) či už na území celého Žilinského kraja alebo v regióne okresu Žilina, príp. iného okresu v rámci Slovenska.

S neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb spolupracuje mesto Rajec prostredníctvom svojho referátu sociálnych služieb. Ak napríklad požiada o pomoc občan, ktorý sa nachádza v nepriaznivej sociálnej situácii najmä pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb, prípadne ak nemá zabezpečené ubytovanie alebo nemôže doterajšie bývanie užívať, kontaktuje referát sociálnych služieb neziskovú organizáciu Áno pre život, resp. iné organizácie, ktoré poskytujú podobné služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie [ako napr. Diecézna charita Žilina (nocľaháreň, CSS Harmónia, pracovisko

Útulok, P. O. Hviezdoslava – Žilina), Sestry Matky Terezy v Žiline, zariadenie v Kláštore pod Znievom, Centrum sociálnych služieb LÚČ v Žiline, príp. iné organizácie podľa povahy konkrétneho prípadu a konkrétnych okolností].

3.3 Aktivity mesta Rajec na úseku sociálnej starostlivosti (mimo pôsobnosti zákona o sociálnych službách)

Okrem vyššie uvedených služieb, zabezpečovaných na základe zákona o sociálnych službách, zabezpečuje mesto Rajec pre svojich obyvateľov na úseku sociálnych vecí a v záujme podpory komunitného rozvoja aj iné služby, podporu, pomoc a aktivity (na základe iných zákonov alebo všeobecne záväzných nariadení mesta):

- **hmotná podpora pri narodení dieťaťa:** mesto poskytuje vecné dary do výšky 100 €/dieťa, každoročne mesto poskytuje cca 70 takýchto darov, čo si vyžaduje rozpočtové náklady na úrovni cca 7 000 € ročne;
- **výkon osobitného príjemcu prídavku na deti, ktoré zanedbávajú povinnú školskú dochádzku:** túto činnosť mesto vykonáva v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny; v školskom roku 2022/2023 je mesto Rajec osobitným príjemcom prídavku na 1 dieťa;
- **donáška obedov seniorom a ŤZP osobám:** pomoc osobám, ktoré si nevedia zabezpečiť obed vlastnou cestou; Ide o službu spojenú s prípravou, výdajom a rozvozom stravy do domácností, ktorú mesto prostredníctvom Domova vďaky na požiadanie zabezpečuje imobilným osobám alebo osobám so zníženou schopnosťou pohybu; aktuálne sa táto služba poskytuje 42 osobám;
- **jednorazová pomoc občanovi v čase náhlej núdze:** okamžitá pomoc občanom v krízových situáciách (napr. pri živelnej pohrome a pod.); v roku 2021 bola takáto pomoc poskytnutá jednému občanovi v sume 150 €, priemerne sa táto dávka ročne poskytuje 2 osobám;
- **jednorazová dávka v hmotnej núdzi:** túto dávku poskytuje mesto na základe Zásad poskytovania jednorazových dávok v hmotnej núdzi, ktoré boli schválené v roku 2009, a to vo výške 100 €/osobu. Táto dávka sa priemerne ročne poskytne 2 občanom;
- **príspevky pre darcov krvi:** mesto poskytuje darcom krvi príspevky v rôznej výške, v závislosti od udelenej plakety;
- **opatrenia aktívnej politiky trhu práce** (napr. podľa § 50 až 52 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti): služby poskytované v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, cieľom ktorých je udržiavať, resp. rozvíjať u nezamestnaných obyvateľov pracovné návyky. V čase spracovania tohto KPSS pracuje v meste 1 osoba, ktorej sa poskytuje príspevok podľa § 52 spomínaného zákona;
- **príspevky na sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu:** mesto pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečuje rodine, maloletému dieťaťu, mladému dospelému a iným dospelým osobám ochranu a starostlivosť. V prípade umiestnenia maloletého dieťaťa do ústavnej starostlivosti spolupôsobí pri obnove rodinných pomerov za účelom návratu dieťaťa do prirodzeného rodinného prostredia a vyhľadáva fyzické osoby, ktorým by bolo možné zveriť dieťa do starostlivosti. Mesto Rajec poskytuje dva príspevky na úseku SPODaSK – príspevok na dopravu a príspevok na osamostatnenie sa mladého dospelého.

Mesto Rajec je zakladateľom obchodnej spoločnosti, ktorá je zároveň **registrovaným sociálnym podnikom (r.s.p.)** v zmysle § 5 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch – ide o **Technické služby mesta Rajec, s.r.o., r.s.p.** Štatút bol tomuto podniku priznaný dňa 27.5.2021 a z hľadiska zamerania činnosti v zmysle § 11 spomínaného zákona ide o integračný podnik. Sociálny podnik je realizátorom rôznych verejnoprospešných komunálnych služieb – napr. údržba zelene a verejných priestranstiev, údržba budov, údržba komunikácií a objektov a pod. Hlavným cieľom podniku nie je iba vytváranie zisku, ale predovšetkým dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu poskytovaním spoločensky prospešnej služby na podporu regionálneho rozvoja a

zamestnanosti. Pozitívny sociálny vplyv je meraný podielom zamestnaných osôb zo znevýhodneného prostredia na celkovom počte zamestnaných osôb. V podniku je zamestnaných spolu viac ako 25 zamestnancov. Nakoľko podnik v zmysle zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch povinne zamestnáva aj znevýhodnené osoby, táto skutočnosť má okrem samotných zamestnaných priaznivý dopad aj na lokálnu komunitu (zamestnávanie „miestnych“ ľudí, získavanie pracovných návykov, zručností, budovanie pozitívneho vzťahu k lokálnej komunite a prostrediu z dôvodu realizácie prác miestnymi obyvateľmi a pod.).

Okrem Technických služieb mesta Rajec sa v Rajci podľa oficiálneho registra sociálnych podnikov nachádza ďalších 5 registrovaných sociálnych podnikov, zameraných na rôzne činnosti. Spolu teda v meste pôsobí až 6 r.s.p., pričom všetky podniky predstavujú integračné podniky.

Tabuľka 11: Registrované sociálne podniky v meste Rajec

Obchodné meno / názov, IČO	Adresa prevádzky	Predmet podnikania / činnosti
LABORE, n.o. IČO: 52607054	Bielisko 647, Rajec	Výroba pekárskeho a cukrárenského výrobku, poskytovanie služieb rýchleho občerstvenia v spojení s predajom na priamu konzumáciu
Košiare, s.r.o., r.s.p. IČO: 51634147	Námestie SNP 3/3, Rajec	Chov vybraných druhov zvierat, poskytovanie služieb v poľnohospodárstve a záhradníctve, poskytovanie služieb súvisiacich so starostlivosťou o zvieratá, poskytovanie služieb v lesníctve a poľovníctve, kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným prevádzkovateľom živnosti (veľkoobchod), sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu, služieb,
JaPS, s.r.o. IČO: 36404519	Jánošíkova 536/43, Rajec	Obchodná činnosť v rozsahu voľných živností, sprostredkovateľská činnosť v rozsahu voľnej živnosti, reklamné činnosti, prieskum trhu a verejnej mienky, podnikateľské poradenstvo, prenájom strojov a prístrojov, skladovanie, prenájom hnutelných a nehnuteľných vecí
RED INVEST CORPORATION, s.r.o. IČO: 54087724	Námestie SNP 18, Rajec	Kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným prevádzkovateľom živnosti (veľkoobchod), sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu, služieb, výroby, prenájom hnutelných vecí, prenájom nehnuteľností spojený s poskytovaním iných než základných služieb spojených s prenájomom, činnosť podnikateľských, organizačných a ekonomických poradcov, pánske, dámske a detské kaderníctvo, služby súvisiace so skrášľovaním tela, administratívne služby, čistiace a upratovacie služby
Technické služby mesta Rajec, s.r.o. IČO: 53708725	Námestie SNP 2/2, Rajec	Správa a údržba bytového a nebytového fondu v rozsahu voľných živností, oprava osobných potrieb a potrieb pre domácnosť, čistiace a upratovacie služby, sťahovacie služby, organizovanie športových, kultúrnych a iných spoločenských podujatí, poskytovanie obslužných služieb pri kultúrnych a iných spoločenských podujatiach
Miestna akčná skupina Rajecká dolina IČO: 42392071	Námestie SNP 2/2, Rajec	Kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným prevádzkovateľom živnosti (veľkoobchod), vedenie účtovníctva, administratívne služby, činnosť podnikateľských, organizačných a ekonomických poradcov, reklamné a marketingové služby, prieskum trhu a verejnej mienky, sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu, služieb, výroby, informačná činnosť, vykonávanie mimoškolskej vzdelávacej činnosti

Zdroj: Register sociálnych podnikov

Významnú pomoc pre obyvateľov mesta Rajec na úseku zdravotníctva a sociálnych vecí poskytujú aj spoločnosti, ktoré prevádzkujú **Agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti (ADOS)** a ktorých pracovníci poskytujú ošetrovateľskú starostlivosť aj pre osoby žijúce v meste Rajec (v čase spracovania tohto KPSS ide o ADOS LÚČ a ADOS Mária). Táto služba ošetrovateľskej starostlivosti sa však už neposkytuje podľa zákona o sociálnych službách – no jej význam je pre obyvateľov, ktorí ju potrebujú, obrovský. ADOS je vo všeobecnosti zariadenie ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ktoré poskytuje komplexnú domácu ošetrovateľskú starostlivosť. Vykonáva ju zdravotná sestra v domácom prostredí alebo v inom prirodzenom sociálnom prostredí klienta. Domácu ošetrovateľskú starostlivosť navrhuje pre klienta praktický lekár zdravotnej starostlivosti, s ktorým má táto fyzická osoba uzavretú dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Môže ju odporučiť aj lekár špecializovanej ambulantnej starostlivosti, ošetrojúci lekár ústavnej zdravotnej starostlivosti alebo ošetrojúca sestra ústavnej zdravotnej starostlivosti. Výkony za túto ošetrovateľskú starostlivosť sú plne hrazené zdravotnou poisťovňou klienta, čiže pre klienta sú bezplatné. ADOS poskytuje prostredníctvom zdravotných sestier pacientom zdravotnícke výkony ako napr. ošetrovanie rán, dekubitov, vredov, realizácia odberov, podávanie liekov, infúzií, rehabilitácia a pod.

3.4 Požiadavky prijímateľov sociálnych služieb

Pre vytvorenie funkčného, širokého a dostupného systému sociálnych služieb pre obyvateľov mesta je veľmi dôležitým predpokladom podrobné poznanie potreby týchto služieb. Odhad potreby služieb v meste môžu dopĺňať a upresňovať demografické trendy a vývoj, odhady expertov a predstaviteľov samosprávy a vyjadrenia samotných obyvateľov.

3.4.1 Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

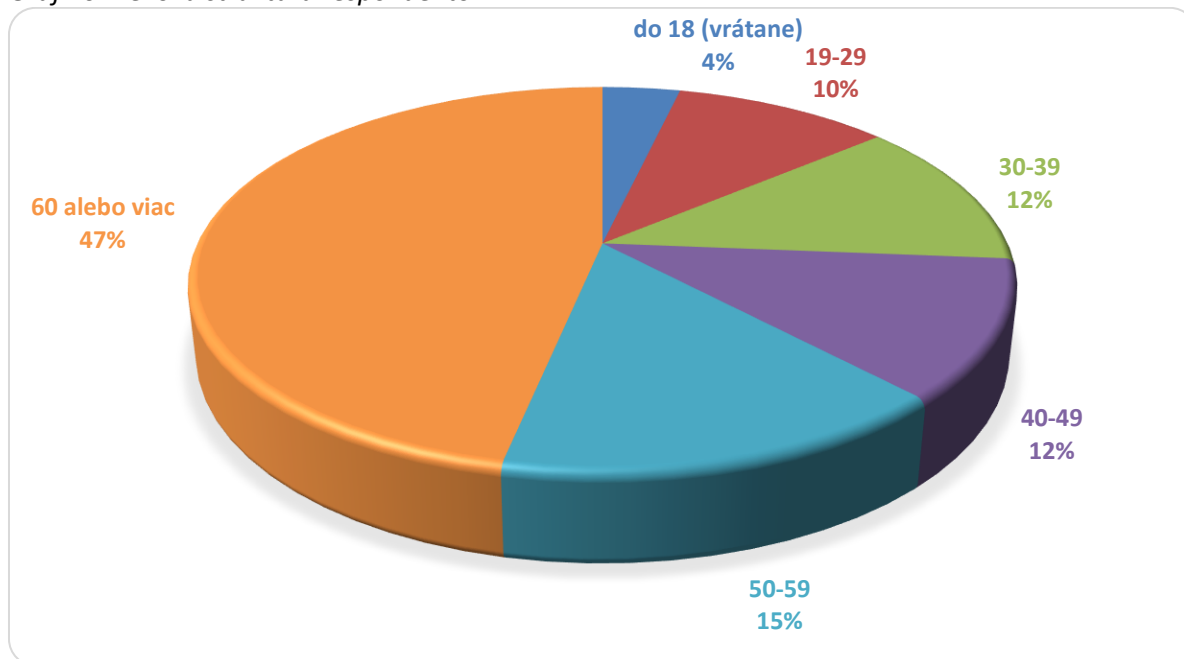
Dotazníkový prieskum názorov obyvateľstva bol realizovaný na prelome októbra/novembra 2022 v kombinovanej forme – v tlačenej aj online verzii. Online podoba dotazníka bola zverejnená na webe mesta, tlačenej verzii dotazníka boli distribuované v meste.

Celkovo bolo vyplnených spolu 138 dotazníkov, z toho 25 prostredníctvom online formulára a 113 v tlačenej podobe. V dotazníku boli použité otvorené, uzavreté aj polouzavreté druhy otázok, ktoré skúmali demografickú a socioekonomickú štruktúru respondentov, potreby a návrhy respondentov ohľadom rozvoja sociálnych služieb v budúcnosti a iné. Súhrnné výsledky dotazníkového prieskumu sú nasledovné:

Základné charakteristiky respondentov

- Prieskumu sa zúčastnilo 90 žien (66 %) a 47 mužov (34 %), jeden respondent svoje pohlavie neuviedol. Z pohľadu vekovej štruktúry dominovali staršie vekové ročníky – takmer polovicu respondentov tvorili osoby vo vekovej kategórii 60 rokov alebo viac a ďalších 15 % respondenti vo vekovej kategórii 50-59 rokov. Takmer 2/5 respondentov (39 %) má najvyššie ukončené vzdelanie stredoškolské s maturitou, zhodne po 23 % respondentov má stredoškolské vzdelanie bez maturity a vysokoškolské vzdelanie a 15 % respondentov má najvyššie ukončené vzdelanie základné (tzn. ukončená alebo neukončená ZŠ).

Graf 10: Veková štruktúra respondentov

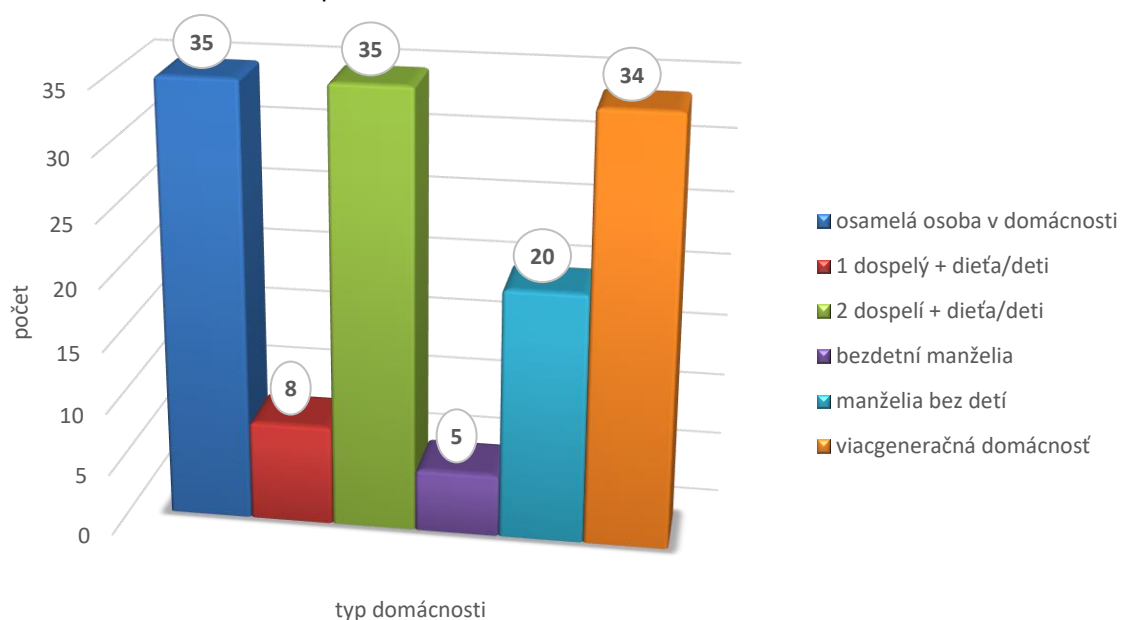

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Sociálna a ekonomická štruktúra respondentov a ich domácností

- Jednu štvrtinu domácností tvorili respondenti žijúci osamelo, ďalšiu ¼ „klasické“ domácnosti (2 dospelí a jedno alebo a viacero detí) a rovnako jednu štvrtinu viacgeneračné domácnosti.

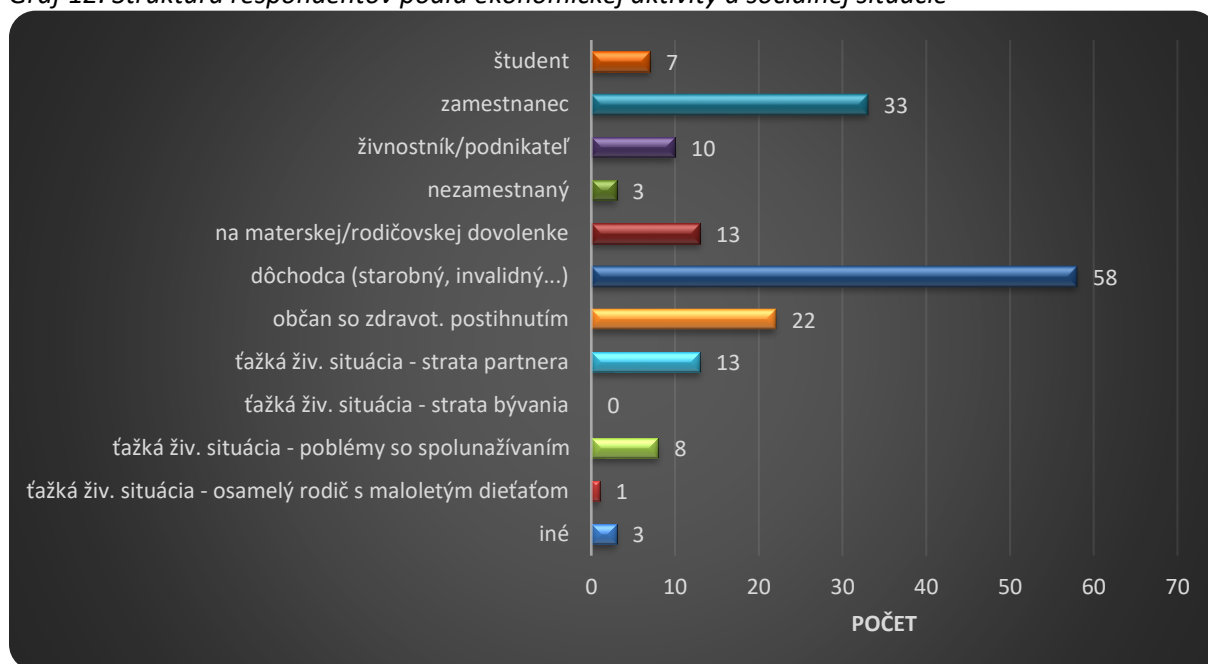
Graf 11: Zloženie domácností respondentov

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

- V štruktúre respondentov podľa ekonomickej aktivity prevládali dôchodcovia (58 osôb), výraznejšie zastúpenie mali aj zamestnanci (33 osôb). Až 22 respondentov uviedlo, že má zdravotné postihnutie.

Graf 12: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity a sociálnej situácie

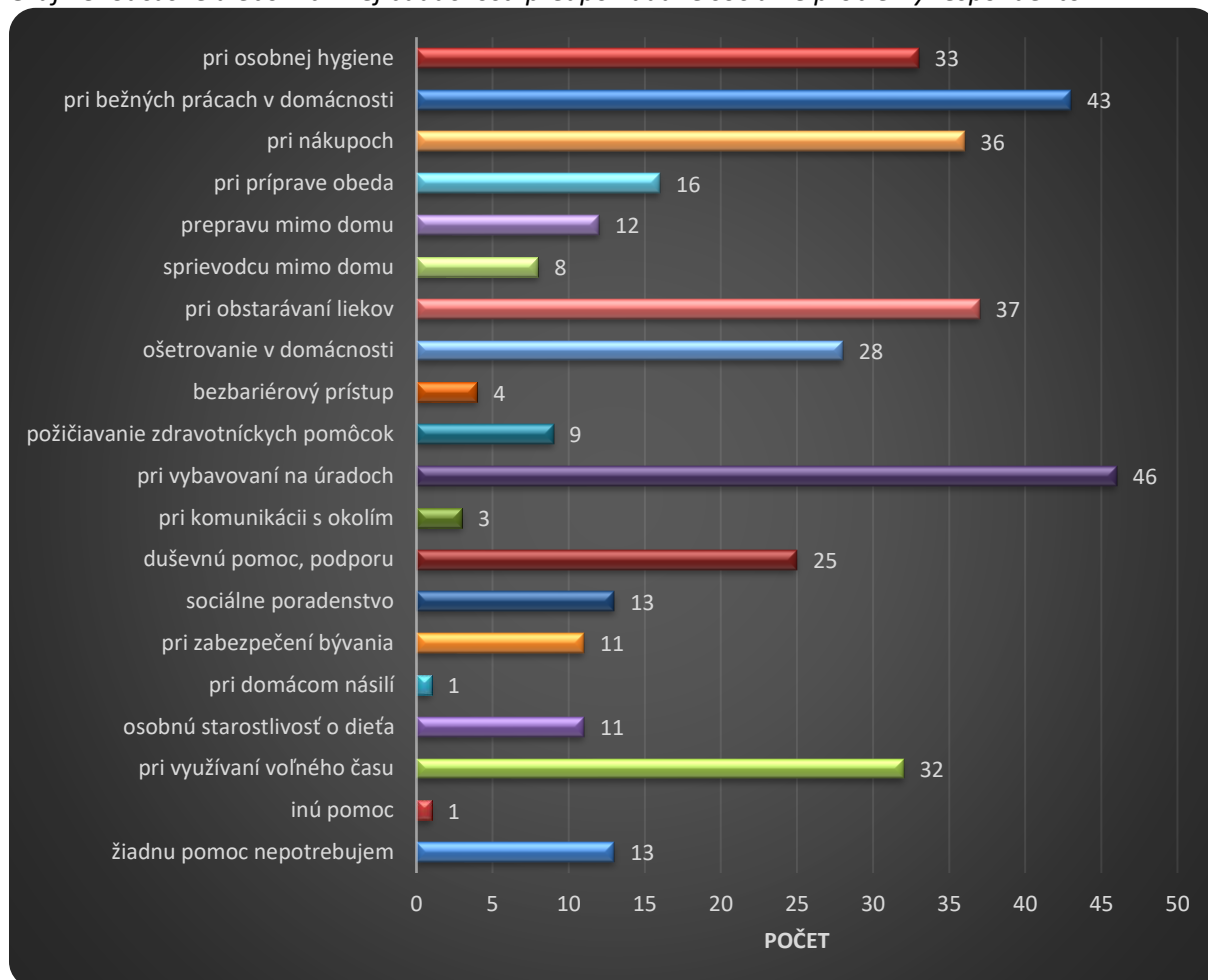
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Druhy požadovanej pomoci

- Najväčší počet respondentov uvádzal potrebu pomoci pri vybavovaní na úradoch a pri bežných prácach v domácnosti. Ďalšími najčastejšie uvádzanými potrebami boli pomoc pri obstarávaní liekov, pri nákupoch, pri osobnej hygiene a pri využívaní voľného času. Štruktúra najčastejšie uvádzaných odpovedí korešponduje s vekovou štruktúrou respondentov (dominancia osôb starších vekových kategórií). Celkovo uviedli 138-mi respondenti na túto otázku až 382 odpovedí, čo v priemere predstavuje takmer 3 identifikované potreby na jedného respondenta. Ide teda o pomerne vysoké číslo, čo pre samosprávu naznačuje pomerne veľké očakávania obyvateľov mesta ohľadom poskytovania pomoci rôzneho druhu. Tí respondenti, ktorí uviedli, že je potrebné upraviť bezbariérový prístup, uviedli konkrétne prístup do svojho bytu v bytovom dome (1 osoba) a do verejných budov (taktiež jedna osoba). Jeden respondent vyjadril spokojnosť s vybudovaním bezbariérového prístupu na mestský úrad.

[Poz.: cieľom tejto otázky bolo zistiť subjektívne hodnotenie vlastnej sociálnej situácie a zdravotného stavu respondentov a tiež predpokladané vyhliadky do blízkej budúcnosti. Samozrejme, nik nedokáže presne predpovedať, čo sa udeje v budúcnosti a aké prípadné problémy ho postihnú. Niektoré osoby však už na základe dnešných informácií (ktoré samospráva môže len veľmi ťažko alebo dokonca nemá vôbec ako získať) majú možnosť predpokladať svoju budúcu situáciu (napr. niekto má už dnes problém s mobilitou, ktorý sa pravdepodobne bude časom zväčšovať; niekto žije osamelo a má nízky dôchodok, a preto nebude zvládať starostlivosť o domácnosť a tiež uhrádzať výdavky na jej chod a pod.). Taktiež je potrebné brať na zreteľ skutočnosť, že pre osoby v dôchodkovom veku vo všeobecnosti obzvlášť platí zo zdravotného hľadiska predpoklad, že budú mať viac zdravotných problémov ako osoby v nižšom veku a preto predovšetkým táto skupina obyvateľstva patrí medzi najčastejších prijímateľov niektorej zo sociálnych služieb. Aj s ohľadom na uvedené skutočnosti môžu odpovede na túto otázku samospráve napomôcť v plánovaní poskytovaných sociálnych služieb v najbližších rokoch.]

Graf 13: Súčasné alebo v blízkej budúcnosti predpokladané sociálne problémy respondentov

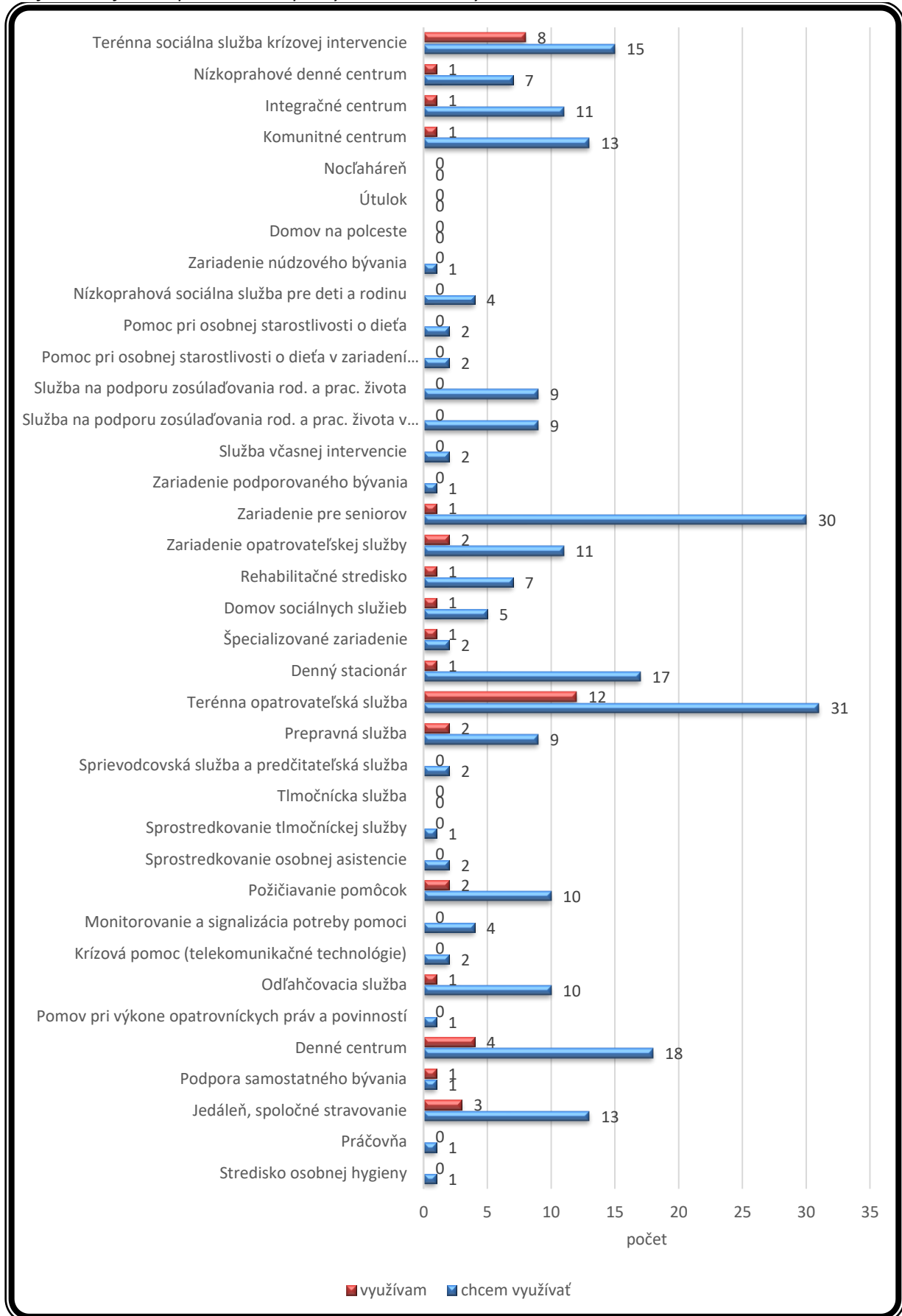

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Požiadavky na sociálne služby

- Zo 138 respondentov až 62 (takmer polovica) uvažuje o tom, že v blízkej budúcnosti využije niektorú zo sociálnych služieb (z toho 31 osôb sami pre seba a rovnako 31 osôb pre svojho blízkeho). Ďalších 14 respondentov už niektorú zo soc. služieb aktuálne využíva, ostatní o využívaní týchto služieb neuvažujú. V otvorenej otázke, kde mohli respondenti uviesť konkrétnu službu, o ktorú majú záujem, boli odpovede vysoko rozptýlené (veľký počet rôznych odpovedí s nízkou početnosťou záujemcov o tú-ktorú službu). V podstate však možno skonštatovať, že najčastejšie o sociálne služby zamerané na seniorov (opatrovateľská služba, zariadenie pre seniorov, denný stacionár a pod.) a o služby zamerané na rodiny s malými deťmi (zriadenie jasli, starostlivosť o dieťa a pod.).
- V nasledujúcej uzavretej otázke, kde mohli respondenti zaškrtnúť nimi preferované sociálne služby v budúcnosti, boli jednoznačne najviac požadovanými sociálnymi službami terénna opatrovateľská služba (31 „hlasov“) a zariadenie pre seniorov (30 „hlasov“). Ďalšie požadované sociálne služby boli početnosťou záujemcov až ďaleko za týmito dvomi (ďalšie v poradí: denné centrum s 18 „hlasmi“, denný stacionár so 17, resp. terénna sociálna služba krízovej intervencie s 15 „hlasmi“).
- Zaujímavosťou je, že bol označený pomerne veľký počet soc. služieb, ktoré respondenti už teraz aktuálne využívajú. Zároveň však títo respondenti nespomenuli žiadny problém, s ktorým by sa pri poskytovaní tej-ktorej sociálnej služby stretli.

Graf 14: Záujem respondentov o poskytovanie sociálnych služieb v budúcnosti

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Voľný priestor na vyjadrenie

- V závere bol respondentom ponechaný voľný priestor na akékoľvek vyjadrenie. Túto možnosť využilo 7 respondentov, ktorí uviedli (odpovede uvádzame v plnom znení):
 - *Mám už 71a neviem čo ma čaká zajtra...*
 - *Teší ma, že existuje možnosť vyjadriť sa na túto tému pre občanov*
 - *detský kútik/ herňa*
 - *V meste Rajec chýbajú jasle, ako aj iná záujmová činnosť pre deti, tak aby rodičia nemuseli dochádzať za všetkým do iného mesta*
 - *Potreba zriadenia jaslí, aby rodičia mohli chodiť do práce a realizovať sa*
 - *Stále neviem pochopiť, že sú obce, ktoré roky nemajú zabezpečené žiadne /takmer/ sociálne služby- nemajú opatrovateľskú službu, neposkytujú žiadnu pomoc svojim starším občanom a zbavujú sa zodpovednosti. Celé bremeno je iba na rodine. Je to v poriadku??*
 - *nič z vyššieho nevyužívam rada by som pomohla ale nechápem cieľu dotazníka.*

3.4.2 Súhrnné zhrnutie dotazníkového prieskumu a požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb

Výsledky dotazníkového prieskumu nemožno považovať z hľadiska rozhodovacích procesov samosprávy ohľadom poskytovania sociálnych služieb v budúcnosti za striktné smerodajné, a teda výlučne nimi sa riadiť. V každom prípade ich však možno použiť ako určitý náčrt, zjednodušený prehľad názorov a preferencií obyvateľov ohľadom poskytovania sociálnych služieb v meste. Na základe výsledkov dotazníkového prieskumu možno teda súhrnne konštatovať, že:

- Získané odpovede naznačujú pomerne veľké očakávania obyvateľov mesta ohľadom poskytovania pomoci rôzneho druhu voči nim – či už mestom samotným, príp. iným poskytovateľom sociálnych služieb;
- Na základe viackrát sa opakujúcich podobných odpovedí v rámci celého dotazníka možno konštatovať, že v meste v najbližšom období bude pomerne vysoký dopyt po službách, zameraných najmä na 2 skupiny obyvateľov:
 - seniorov – v tomto prípade ide najmä o služby v **zariadení pre seniorov**; služby spadajúce spravidla pod **opatrovateľskú službu** – orientované na pomoc seniorom pri rôznych úkonoch v domácnosti, obstarávaní nákupov, liekov, pri vybavovaní na úradoch a pod.; služby ohľadom využívania voľného času seniormi (napr. **denný stacionár** a pod.);
 - mladé rodiny – predovšetkým z hľadiska zabezpečenia **starostlivosti o maloleté deti**.

Podľa prieskumu potrieb a požiadaviek s ohľadom na budúce potreby sa mesto bude orientovať na:

- účinný, efektívny a komplexný systém poskytovania sociálnych služieb, sociálnej pomoci a podporných služieb z úrovne samosprávy,
- rozšírenie formy sociálnych a podporných služieb podľa konkrétnych požiadaviek obyvateľov nášho mesta,
- podporu poskytovania existujúcich sociálnych služieb,
- postupné odstránenie bariér v meste (na verejných priestranstvách, v rámci úradov a inštitúcií, v zariadeniach kultúrneho a spoločenského života),
- elimináciu negatívnych sociálno-patologických javov v dôsledku neefektívneho využívania voľného času,
- zapojenie čo najviac detí do predškolskej výchovy,
- funkčný systém osvetvy a motivácie pre vzdelanie a pokračovanie v štúdiu,

- zvýšenie zaangažovanosti verejnosti, ale aj ŤZP občanov so zdravotnými obmedzeniami na eliminácii sociálnej vylúčenosti obyvateľov mesta z dôvodu zdravotných obmedzení.

Z analýzy požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a ďalších obyvateľov mesta vyplývajú nasledovné skutočnosti:

Tabuľka 12: Požiadavky prijímateľov soc. služieb a iných obyvateľov na území mesta

Cieľová skupina	Druh požadovanej soc. služby ¹	Forma požadovanej soc. služby ²	Požad. soc. služba je v meste zabezpečená dostatočnou kapacitou (A/N)	Ak soc. služba nie je zabezpečená, kvantifikácia navýšenia potrebnej kapacity ³
Seniori	C 1.2	pobytová - ročná	N	20
	C 2	terénna	A	-
	E 3	ambulantná	A	-
ŤZP osoby a občania so zdravotnými obmedzeniami	C 2	terénna	A	-
	C 3	terénna	A	-
Deti, mládež a rodina	A 3	ambulantná	N	20
	B 1	terénna	A	-
	B 4	ambulantná	N	50
	B 5	ambulantná	A	-
Obyvatelia ohrození chudobou a sociálnym vylúčením	A 1	terénna	N	-
	A 2.1	ambulantná	N	15
	A 2.3	ambulantná, terénna	N	20
	A 2.4	ambulantná	N	15
	A 2.5	pobytová - ročná	A	-
	A 2.7	pobytová - ročná	A	-
	C 1.5	pobytová - ročná	A	-
	E 4	pobytová - ročná	N	5
	E 5	ambulantná	A	-
E 7	ambulantná	A	-	

¹ číslovanie druhov sociálnych služieb je uvedené v podkapitole „1.7 Druhy a formy sociálnych služieb“ tohto komunitného plánu

² jednotlivé formy sociálnych služieb sú uvedené v podkapitole „1.7 Druhy a formy sociálnych služieb“ tohto komunitného plánu

³ ide o odhad potrebnej kapacity, poskytnutý Mestským úradom v Rajci

Zdroj: vlastné spracovanie

4 STRATÉGIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

V predchádzajúcej časti dokumentu boli analyzované rôzne aspekty, spojené so sociálnou sférou, sociálnou starostlivosťou a sociálnymi službami v meste Rajec (ako napr. demografické východiská, štruktúra uchádzačov o zamestnanie, oblasť školstva, podmienky bývania v meste a pod.). Z vykonanej analýzy vyplynuli rôzne špecifické problémy v meste Rajec, na ktoré je v nasledujúcom období potrebné sa zamerať.

4.1 Cieľové skupiny

Sociálne služby je nutné poskytovať predovšetkým tým obyvateľom, ktorí sú z rôznych dôvodov znevýhodnení, resp. ohrození sociálnou exklúziou (príp. existuje reálny predpoklad, že takáto situácia u nich nastane). Ide najmä o nasledovné skupiny obyvateľov:

- seniori,
- občania s ťažkým zdravotným postihnutím alebo s nepriaznivým zdravotným stavom,
- občania ohrození správaním iných fyzických osôb, rodiny so zanedbávanými deťmi, s deťmi s poruchami správania, rodičia, ktorí nezabezpečujú riadnu starostlivosť a výchovu svojich detí,
- občania v nepriaznivej sociálnej situácii z dôvodu, že nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb; resp. pre závislosť od návykových látok nie sú schopní samostatne riešiť svoje problémy,
- dlhodobo nezamestnaní a občania odkázaní na pomoc v hmotnej núdzi,
- neprispôsobiví občania (z dôvodu životných návykov, spôsobu života), zotrvávajúci v lokalitách s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby.

Po zhrnutí a analýze všetkých relevantných podkladov a po špecifikácii problémov v oblasti sociálnej pomoci a sociálnych služieb, bol proces komunitného plánovania sociálnych služieb z hľadiska strategického plánovania zameraný prioritne na **štyri nosné cieľové skupiny**:

- **Seniori**
- **Ťažko zdravotne postihnutí občania a občania so zdravotnými obmedzeniami**
- **Deti, mládež a rodina v riziku sociálneho vylúčenia**
- **Príslušníci sociálne vylúčených komunit, obyvatelia ohrození chudobou, týraním a zneužívaním.**

4.2 Ciele a priority

Dôležitou súčasťou komunitného plánovania je zadefinovanie cieľov a priorít, ktoré sú špecificky orientované na vyššie uvedené cieľové skupiny. Ciele a priority, zadefinované v záujme rozvoja sociálnych služieb a uvedené v nasledujúcej tabuľke, boli samosprávou mesta skoncipované na základe analýzy aktuálnej sociálnej situácie v meste, vykonanej v čase spracovania tohto komunitného plánu. V budúcnosti sa však sociálna situácia v meste môže zmeniť a môže sa stať, že sa zmenia aj požiadavky obyvateľov na poskytovanie sociálnych služieb. Z tohto dôvodu je potrebné uviesť, že **samospráva nášho mesta plánuje v budúcnosti v prípade potreby poskytovať, príp. zabezpečovať alebo spolupracovať pri zabezpečovaní aj iných sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách** (teda nielen tých, ktoré sú výslovne uvedené v nasledujúcej tabuľke).

Ďalej považujeme za potrebné upozorniť na skutočnosť, že obyvatelia nášho mesta môžu v prípade záujmu a splnenia konkrétnych podmienok využiť služby ktoréhokoľvek poskytovateľa sociálnych služieb na území kraja (príp. iného kraja). Prijímať sociálnu službu teda nemusia len na území nášho mesta, ale aj na území iného mesta/obce. Z tohto dôvodu je **strategickým záujmom samosprávy mesta podľa aktuálnych možností a podmienok podporovať aj tých poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí svoje služby poskytujú našim obyvateľom v inom meste** (bez ohľadu na skutočnosť, či títo poskytovatelia sú v tomto komunitnom pláne konkrétne spomenutí alebo nie – nedokážeme totižto predpovedať, ktorí poskytovatelia budú svoje služby poskytovať našim obyvateľom v budúcnosti).

Ciele a priority rozvoja sociálnych služieb v našom meste pre roky 2023 – 2030 sú nasledovné:

Tabuľka 13: Ciele a priority rozvoja podľa jednotlivých druhov sociálnych služieb a foriem sociálnych služieb, vrátane kvantifikácie potrebnej kapacity týchto služieb

Cieľ 1: Zvýšiť informovanosť o poskytovaných sociálnych službách (cieľ dlhodobý)			
Priorita: Pravidelne aktualizovať informácie o poskytovaných sociálnych službách na webovej stránke mesta, v aplikácii, v mesačníku Rajčan			
Cieľ 2: Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb (cieľ dlhodobý)			
Priorita: Zvyšovať kvalitu poskytovaných sociálnych služieb (v súlade s národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb)			
Druh sociálnej služby	Forma sociálnej služby	Zodpovedná osoba za jej poskytovanie	Kvantifikácia potrebnej kapacity sociálnej služby
Zariadenie pre seniorov	pobytová-ročná	riaditeľ Domova vďaky	28
Domov sociálnych služieb	pobytová-týždenná alebo ambulantná	riaditeľ Domova vďaky	1
Poskytovanie sociálnej služby v jedálni	ambulantná alebo terénna	riaditeľ Domova vďaky	42
Poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny	ambulantná	riaditeľ Domova vďaky	30
Domáca opatrovateľská služba	terénna	vedúca organizačno-administratívneho oddelenia	10
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa	terénna	vedúca organizačno-administratívneho oddelenia	-
Odlahčovacia služba	terénna	vedúca organizačno-administratívneho oddelenia	2
Denné centrum	ambulantná	vedúca organizačno-administratívneho oddelenia	20
Cieľ 3: Zriadiť nové druhy sociálnych služieb (cieľ operatívny)			
V prípade identifikovanej potreby od roku 2027			

Zdroj: Mestský úrad Rajec

Okrem vyššie uvedených sociálnych služieb (viď predchádzajúca tabuľka), si samospráva mesta zadefinovala aj spoločné, prierezové aktivity, ktoré napomáhajú viacerým cieľovým skupinám a zabezpečujú komunitný rozvoj.

Ide o nasledovné **prierezové aktivity**:

- *poskytovanie špecializovaného sociálneho poradenstva (v spolupráci s neverejnými poskytovateľmi)*
- *poskytovanie odľahčovacej služby (aby aj osoby, ktoré poskytujú sociálne služby iným osobám, mali dostatočný priestor na oddych, vybavenie si svojich záležitostí a pod.).*

Samospráva mesta zadefinovala nasledovné merateľné ukazovatele:

Tabuľka 14: Určenie merateľných ukazovateľov

Druh sociálnej služby	Forma sociálnej služby	Cieľ	Merateľný ukazovateľ	Hodnota	Východisková hodnota (2022)	Plánovaná hodnota	
						2026	2030
Zariadenie pre seniorov	pobytová-ročná	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Podiel prijímateľov umiestnených v zariadení na celkovom počte osôb, ktoré o túto službu požiadali (platí pre osoby s trv. pobytom v meste)	%	80	100	100
Domov sociálnych služieb	pobytová-týždenná alebo ambulantná	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Podiel prijímateľov umiestnených v zariadení na celkovom počte osôb, ktoré o túto službu požiadali (platí pre osoby s trv. pobytom v meste)	%	100	100	100
Poskytovanie sociálnej služby v jedálni	ambulantná alebo terénna	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Počet prijímateľov sociálnej služby	Počet	42	42	42
Poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny	ambulantná	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Počet prijímateľov sociálnej služby	Počet	30	30	30

Domáca opatrovateľská služba	terénna	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Počet prijímateľov sociálnej služby	Počet	10	10	10
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa	terénna	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Podiel prijímateľov, ktorým bola táto služba poskytnutá na počte osôb, ktoré o ňu požiadali	%	100	100	100
Odláhčovacia služba	terénna	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Počet osôb, ktorým je odláhčovacia služba poskytnutá	Počet	2	2	2
Denné centrum	ambulantná	Pokračovať v poskytovaní sociálnych služieb	Počet prijímateľov sociálnej služby	Počet	20	20	20

Zdroj: vlastné spracovanie

Zohľadnenie miestnych špecifik a potrieb obyvateľov (fyzických osôb) v oblasti sociálnych služieb týkajúcich sa opatrovateľskej služby poskytovanej v územnom obvode mesta vrátane doplnenia definície potrieb dôležitých pre rozvoj sociálnych služieb

- prijímatelia opatrovateľskej služby v domácnosti sú od seba značne vzdialení. Toto špecifikum zohľadní mesto Rajec tak, že prispôsobí pracovné zmluvy s opatrovateľkami nasledovnými spôsobmi (podľa konkrétnej situácie a podľa aktuálnych možností):
 - zaistí sa čo možno najväčší úväzok jednej opatrovateľky u jedného prijímateľa (aby nebolo nutné počas jedného dňa presúvať sa od jedného prijímateľa k druhému)
 - zaistí sa, aby jedna opatrovateľka v rámci jedného pracovného dňa poskytovala sociálnu službu len jednému prijímateľovi (príp. čo najmenšiemu počtu prijímateľov)
 - ak bude nutné, aby jedna opatrovateľka poskytovala v rámci jedného pracovného dňa sociálnu službu viacerým prijímateľom, prijímatelia budú vybratí tak, aby bola medzi nimi čo najmenšia dochádzková vzdialenosť

5 IMPLEMENTÁCIA KOMUNITNÉHO PLÁNU

Mimoriadne dôležitým bodom v záujme efektívneho naplňovania zadaných cieľov a priorít komunitného plánu je dôraz na vhodné nastavenie jeho implementácie. Okrem časového rozvrhnutia jednotlivých aktivít je potrebné mať na zreteli aj možné zmeny realizačných podmienok v blízkej budúcnosti – či už z legislatívneho hľadiska alebo z hľadiska finančných, materiálnych, personálnych, príp. iných zdrojov. V záujme úspešnej implementácie komunitného plánu je nevyhnutné neustále monitorovanie týchto realizačných podmienok, monitorovanie potrieb prijímateľov sociálnych služieb a taktiež priebežné monitorovanie a vyhodnocovanie samotného dokumentu.

5.1 Harmonogram realizácie komunitného plánu vrátane určenia finančných podmienok

Komunitný plán plánuje samospráva mesta realizovať podľa nasledovného harmonogramu:

Tabuľka 15: Harmonogram realizácie sociálnych služieb s určením kapacity sociálnych služieb, personálnych a prevádzkových podmienok

			Rok plánovanej realizácie															
			2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
Druh sociálnej služby	Forma sociálnej služby	Určenie personálnych a prevádzkových podmienok	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²	EK ¹	PN ²
Zariadenie pre seniorov	pobytová-ročná	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto vlastnými a inými zdrojmi	28	0	28	0	28	0	28	0	28	0	28	0	28	0	28	0
Domov sociálnych služieb	pobytová-týždenná alebo ambulánna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto vlastnými a inými zdrojmi	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0

Poskytovanie sociálnej služby v jedálni	ambulantná alebo terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto vlastnými a inými zdrojmi	42	0	42	0	42	0	42	0	42	0	42	0	42	0	42	0
Poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny	ambulantná	Pers. podm.: zabezpečí never. poskytovateľ Prev. podm.: prevádzkovať bude neverejný poskytovateľ	30	0	30	0	30	0	30	0	30	0	30	0	30	0	30	0
Domáca opatrovateľská služba	terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto vlastnými a inými zdrojmi	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0	10	0
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa	terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto vlastnými a inými zdrojmi	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0
Odláhčovacia služba	terénna	Pers. podm.: zabezpečí mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0

		vlastnými a inými zdrojmi																
Denné centrum	ambulantná	Pers. podm.: zabezpečiť mesto Prev. podm.: prevádzkovať bude mesto vlastnými a inými zdrojmi	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20	0
Zriadenie nového druhu soc. služby (v prípade identifikovanej potreby)	Podľa potreby	Podľa potreby									N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Vysvetlivky:

Rok s farebne vyplnenou bunkou: daná sociálna služba sa v danom roku **PLÁNUJE** realizovať

Rok s bunkou bez farebného vyplnenia: daná sociálna služba sa v danom roku realizovať **NEPLÁNUJE**

¹ EK – existujúca kapacita v danom roku

² PN – potreba navýšenia kapacity v danom roku

Zdroj: vlastné spracovanie

Personálne, prevádzkové, organizačné a finančné podmienky nevyhnutné pre poskytovanie sociálnych služieb budú závisieť od vývoja spoločenskej situácie, potrieb prijímateľov sociálnych služieb, legislatívnych zmien a nastavenia spôsobu financovania sociálnych služieb v spoločnosti. Sociálne služby budú kvantitatívne a kvalitatívne zabezpečované zo súčasných a budúcich zdrojov ich poskytovateľov. Poskytovatelia sociálnych služieb budú na zabezpečenie realizácie stanovených opatrení využívať najmä nasledovné finančné zdroje:

- Rozpočet poskytovateľov sociálnych služieb
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
 - › príspevky na financovanie sociálnych služieb
 - › dotácie na rozvoj sociálnych služieb
- Vyšší územný celok
 - › príspevky na financovanie sociálnych služieb
 - › dotačná schéma

- Iné zdroje.

V nasledujúcej tabuľke sú určené **odhadované finančné zdroje z rozpočtu mesta, potrebné na poskytovanie sociálnych služieb** (odhad predpokladanej výšky zdrojov z rozpočtu mesta, potrebných na spolufinancovanie potrebnej kapacity jednotlivých druhov sociálnych služieb, foriem sociálnych služieb, a ak ide o sociálnu službu v zariadení, potrebného počtu miest v jednotlivých druhoch zariadení).

Tabuľka 16: Odhadované finančné náklady mesta na poskytovanie sociálnych služieb

Druh sociálnej služby	Odhadované finančné náklady (tis. €)								Celkové náklady spolu (tis. €)
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Denné centrum	37,0	38,0	39,0	40,0	41,0	42,0	43,0	44,0	324,0
Domov vďaky	486,0	490,0	492,0	495,0	497,0	500,0	503,0	505,0	3 968,0
Domáca opatrovateľská služba	77,0	78,0	79,0	80,0	81,0	82,0	83,0	84,0	644,0
Všetky sociálne služby spolu:									4 936,0

Zdroj: rok 2023 – schválený rozpočet mesta Rajec, ostatné roky – odhadované náklady

V nasledujúcej tabuľke je uvedená **predpokladaná výška finančných zdrojov z rozpočtu mesta na spolufinancovanie** potrebnej kapacity jednotlivých druhov sociálnych služieb v jednotlivých rokoch **podľa konkrétnych poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí poskytujú sociálne služby v územnom obvode mesta**. Tabuľka sa týka len sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách.

Tabuľka 17: Predpokladané finančné náklady mesta na spolufinancovanie sociálnych služieb podľa konkrétnych poskytovateľov sociálnych služieb

Poskytovateľ	Druh soc. služby	Forma soc. služby	Existujúca kapacita	Počet prijímateľov soc. služby v súčasnosti	Príspevok mesta na financovanie / spolufinancovanie soc. služby		Potreba navýšenia kapacity (o koľko v danom roku)								
					Prispieva mesto na túto soc. službu (A/N)?	Ak áno, výška ročného príspevku (€)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Pokoj v duši, n.o., Považská Bystrica	Zariadenie pre seniorov	pobytová - ročná	N/A	N/A	A	2 400	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Zdroj: vlastné spracovanie

Predpokladané finančné náklady mesta na spolufinancovanie sociálnych služieb u neverejných poskytovateľov môžu výrazne stúpnuť, nakoľko nie je možné predpokladať, koľko neverejných poskytovateľov požiada mesto o spolufinancovanie poskytovaných sociálnych služieb.

5.2 Monitoring plnenia a spôsob každoročného vyhodnocovania komunitného plánu, vrátane podmienok a spôsobu jeho zmeny a aktualizácie

Komunitné plánovanie vyžaduje účasť všetkých zainteresovaných strán, preto budú monitorované a iniciované všetky priebežné návrhy, podnety a pripomienky v oblasti napĺňania stanovených cieľov. K efektívnosti implementácie komunitného plánu sociálnych služieb nevyhnutne patrí aj vybudovanie systému kontroly, monitorovania a aktualizácie dokumentu.

Z tohto dôvodu bude samospráva mesta v stanovených časových intervaloch pravidelne kontrolovať stav realizácie jednotlivých aktivít v rámci definovaných cieľov a priorít. Vyhodnotenie a plnenie cieľov KPSS sa bude konať každoročne. Aktualizácia a zmeny v KPSS sa spracovávajú priebežne. Mestské zastupiteľstvo monitorovaciu správu prerokuje, posúdi stav plnenia cieľov a priorít a v prípade potreby navrhne zmeny. Navrhovať zmeny v komunitnom pláne môže aj primátor mesta, resp. poverení pracovníci mestského úradu. Zmeny v komunitnom pláne budú podliehať schvaľovaniu v mestskom zastupiteľstve. Každá zmena bude očíslovaná vo forme vzostupne číslovaných písomných dodatkov.

ZÁVER

Sociálna služba je odborná činnosť, obslužná alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na pomoc ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii s cieľom umožniť im zapojiť sa do bežného života v spoločnosti a ochrániť ich pred sociálnym vylúčením. Úlohou a cieľom samosprávy je vytvoriť pre občanov miesto pre dôstojný a plnohodnotný život a postupne zlepšovať životné, pracovné a sociálne potreby obyvateľov mesta.

Tento komunitný plán sociálnych služieb predstavuje strednodobý plánovací dokument, zameraný na postupný rozvoj sociálnych služieb v meste. Analyzuje stav a úroveň sociálnych služieb poskytovaných obyvateľom mesta, hodnotí potreby občanov odkázaných na sociálne služby a navrhuje ciele a opatrenia pre ďalší rozvoj a skvalitnenie poskytovaných služieb.

Komunitný plán sociálnych služieb je otvorený a živý materiál, ktorý bude reagovať na zmeny a potreby celej komunity v meste, na meniace sa legislatívne, materiálne, finančné a personálne prostredie. Z tohto dôvodu bude priebežne vyhodnocovaný a v prípade potreby aktualizovaný. Navrhované zmeny a úpravy dokumentu vstúpia do platnosti po schválení mestským zastupiteľstvom.

PRÍLOHY

Zoznam informačných zdrojov

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021): *Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030.*

PHSR mesta Rajec

Register poskytovateľov sociálnych služieb v Žilinskom samosprávnom kraji

Register sociálnych podnikov

Štatistický úrad Slovenskej republiky, databáza DATAcube

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Výročná správa registrovaného sociálneho podniku TSMR, s.r.o., r.s.p. k 31.12.2021

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

www.anoprezivot.sk

www.rajec.info

www.tsmr.sk

Zoznam skratiek

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	VÚC	Vyšší územný celok
KPSS	Komunitný plán sociálnych služieb	ŽZP	Ťažko zdravotne postihnutí
UoZ	Uchádzač o zamestnanie	ŽSK	Žilinský samosprávny kraj

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka 1: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva.....	13
Tabuľka 2: Vývoj priemerného veku obyvateľstva	17
Tabuľka 3: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín.....	17
Tabuľka 4: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti	18
Tabuľka 5: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania.....	18
Tabuľka 6: Vývoj nezamestnanosti v meste	19
Tabuľka 7: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2021	21
Tabuľka 8: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2021	22
Tabuľka 9: Štruktúra zamestnancov v Domove vďaky	26
Tabuľka 10: Rozhodnutia o odkázanosti na sociálnu službu vydané mestom Rajec v období 2017-2021	27
Tabuľka 11: Registrované sociálne podniky v meste Rajec.....	30
Tabuľka 12: Požiadavky prijímateľov soc. služieb a iných obyvateľov na území mesta.....	37
Tabuľka 13: Ciele a priority rozvoja podľa jednotlivých druhov sociálnych služieb a foriem sociálnych služieb, vrátane kvantifikácie potrebnej kapacity týchto služieb	40
Tabuľka 14: Určenie merateľných ukazovateľov.....	41
Tabuľka 15: Harmonogram realizácie sociálnych služieb s určením kapacity sociálnych služieb, personálnych a prevádzkových podmienok.....	43
Tabuľka 16: Odhadované finančné náklady mesta na poskytovanie sociálnych služieb	46
Tabuľka 17: Predpokladané finančné náklady mesta na spolufinancovanie sociálnych služieb podľa konkrétnych poskytovateľov sociálnych služieb.....	47

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov mesta Rajec	14
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2012 – 2021	15
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2012 – 2021.....	15
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2012 – 2021	16
Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2021	17
Graf 6: Počet UoZ v meste v období 2012-2021	20
Graf 7: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2021	20
Graf 8: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2021	21
Graf 9: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2021	22
Graf 10: Veková štruktúra respondentov.....	32
Graf 11: Zloženie domácností respondentov	32
Graf 12: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity a sociálnej situácie.....	33
Graf 13: Súčasný alebo v blízkej budúcnosti predpokladané sociálne problémy respondentov.....	34
Graf 14: Záujem respondentov o poskytovanie sociálnych služieb v budúcnosti.....	35